

NASİBİN PEŞİNDE GEÇİP GİDEN GÜNLER...

..... İÇİNDEKİLER

EDİTÖRDEN / MUSTAFA NADİR ÖNAY	3
Güzel İnsanlar Unutulmaz / FAZİLET YILMAZ	4
Gündüz Kaya Ağabeyin Ardından / MUSTAFA KARAKAYA	5
Havva Nenem (1892-1971) / Prof. Dr. TUNCER BAYKARA	7
Goca Mektep! / REFİK KARAKAYA	9
Bir Başkadır Kefe Keyfi / YAŞAR ÇAĞBAYIR	14
Yatağan'da Mekdap Medirse / CİHAN BAYKARA	21
40 Katlı Tavas Baklavası ve Çocukluğumun Düğünleri / OSMAN KEMAL SÜLEME ..	29
Hakkı Ağırbaş Usta İle Konuşmamız Sürüyor -2- / Mustafa KARAKAYAYA	32
Selami Şenel Hoca İle -3-	38
Berlin'de Genç Bir Berber Emre Karababa / Söyleşi: MUSTAFA NADİR ÖNAY	43
Bölük Pörçük Hatırlayışlar / TARIK BAYKARA	46
Köstebek Tabancası / ÖMER KOCAKAYA	48
İlk Avrupa Seyahatim: Belçika / Prof. Dr. TUNCER BAYKARA	51
HABER: PAÜ'lü Akademisyen hemşehrimiz TRT Türk'ün Konuğu Oldu	53

Denizli- Yatağan ve Çevresi Yayın Organı
Tarih Kültür Folklor Dergisi

Yıl: 34 Sayı: 40 Cilt: 3 (Yeni Dönem Sayı: 15)

Kapak Fotoğraf: Ramazan Ergen

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Web: www.yatagandergi.com

Rasim Aydin

www.yatagandergisi.tr.gg

Genel Yayın Yönetmeni

E-Postalarımız: yatagandergisi@gmail.com

Mustafa Nadir Önay

onaymusna@gmail.com - zeybek381@hotmail.com

Yayın Kurulu

Para ile satılmaz!

Mustafa Karakaya, Prof. Dr. Tarık Baykara,
Mustafa Nadir Önay, Rasim Aydin

© Dergideki yazıların fikri sorumluluğu yazarlarına aittir.

Görsel Yönetmen

Yakup Tutum

YATAĞAN'DA SEMPOZYUM

Bütün Dünya'da yaygın bir kanaat vardır. "Türkler tarih yapan bir millettir ama tarihlerini başkaları yazar" Bu tam doğru olmasa da haklılık payı vardır. Yine rakamların söylediği yalan değilse az okuyan ve yazan bir toplum olduğumuz değişik araştırmacılar tarafından belirtiliyor. Fakat bu değiştirilemez bir şey değildir. Anlatılanlara hak versek bile çalışmayla üstesinden gelinebilecek bir durumdur.

Her geçen gün Türkiye'de yayın ve okuyucu sayısının arttığı da bir gerçektir. Nitekim yakın zamana kadar Yatağan için de çok az yazılı kaynak varken son yıllarda yapılan yayınlarla epeyce mesafe alındığı görülüyor. Bu yayınlardan birisi de 2013 yılında yapılan Sempozyum-da sunulan bildirilerin yayınlandığı bir eserd. Aradan 11 yıl geçtikten sonra yeni bir sempozyum düzenleniyor. Pamukkale Üniversitesi İslami İlimler Enstitüsü'nce tertiplenen sempozyumda Yatağan'ın kültür sanat ve eğitim hayatı üzerine birçok bildiri sunulacak.

25-27 Ekim 2024 günlerinde düzenlenen, Yatağan'ın ilmi yayınlarına birisini daha ekleyecek bu sempozyumun başarılı geçmesini temenni ediyoruz. Prof. Dr. Cevat Akşit, Prof. Dr. Tuncer Baykara gibi hocalarımız başta olmak üzere bütün ilim adamlarımıza ve bildirileriyle katkı verenlere, düzenlenmesinde emeği geçenlere şükranlarımızı sunuyoruz. Sunulan bildirilerle ilgili konulardan gelecek sayılarımızda daha detaylı bir şekilde söz edeceğiz. Hayırlı olsun.

**Mustafa Nadir
ÖNAY**

yatagandergisi@gmail.com

GÜZEL İNSANLAR UNUTULMAZ

Ne yazık ki köklerinden kopmuş, akrabalarının çoğuyla bağlantıları kesilmiş biriyim. Bu dergi vasıtasıyla eskiyi, eskinin güzelliklerini hatırlamak bana iyi geldi.

FAZİLET YILMAZ

Yatağan Dergisi Nisan sayısında (39.sayı) Tuncer Abimin "Emin Amcam" adlı yazısını okurken gözyaşlarımı tutamadım. Babamın vefatının yıl dönümünde bu yazı çok duygulandırdı.

Ne yazık ki köklerinden kopmuş, akrabalarının çoğuyla bağlantıları kesilmiş biriyim. Bu dergi vasıtasıyla eskiyi, eskinin güzelliklerini hatırlamak bana iyi geldi.

Rahmetli babam, amcamı babası gibi görürdü. Onlardaki saygıyı, sevgiyi, bağlılığı, vefakârlığı başka hiç kimsede görmedim. Babam her cuma amcamı ziyarete giderdi. Çoğunlukla bizi de götürürdü.

Rahmetli Asım Baykara ve Emin Baykara

Onlar, abi-kardeş, baba-oğul olmuşlardı. Onlar güzel insanlardı. Hepsi ya siyah beyaz fotoğraflarda kaldı ya da hatırlamakta zorlandığımız anılarda...

Babam, gerçekten doğruluğu, dürüstlüğü, bilgeliği, çalışkanlığı ile örnek bir insandı.

Kürşad abimle ilgili bir hatırayı sizlerle paylaşmak isterim. "Abim Kaş 'a gidiyor. Bir bakkaldan alışveriş yapıyor. Bakkala buralı olduğunu söylüyor. Bakkal inanmıyor. Nüfus cüzdanını gösteriyor.(Babam

orda görevdeyken abim dünyaya gelmiş.) Soyadınız "Baykara " , dedem hep anlatırdı. Buraya bir Orman Bölge şefi gelmiş. Adı M.Emin Baykara'yımış. Çok çalışkan, dürüst, köylülere yardım eden biriymiş diye. Abime onun oğlu olduğu için izzet, ikramda bulunmuşlar. Bu bakkal üçüncü kuşak. O da unutmamış." Güzel insanlar unutulmaz izler bırakıyor. Kimi anılarda kimi kalplerde...

Vefanın, dostluğun, bağlılığın çok uzaklarda kaldığı bir zamanda yaşıyoruz. Bizler ne yazık ki çoğu akrabalarımızı tanımıyoruz. Hele bizden sonrakiler hiç tanımıyorlar akrabalarını, köklerini...

Bununla ilgili ablamın bir hatırasını da anlatmak isterim.

"Yatağan'dan Denizli'ye dolmuşla dönüyor. Yanında bir hanım oturuyor. Birbirlerini tanımıyorlar. Yolda yolcu muhabbeti malum. Konu konuyu açıyor. Kuzen olduklarını öğreniyorlar. (Rahmetli Hakkı amcamın kızı) Bu gerçekten insanın içini acıtan bir durum.

Bugün hayatta olmayan yakınlarımıza Allah rahmet eylesin. Mekanları cennet olsun. Kalanlara sağlıklı uzun ömürler diliyorum.

GÜNDÜZ KAYA AĞABEYİN ARDINDAN

Ankara'daki kapımız, dert ortağımız ve kendi de dediği gibi hemşerilerini seviyor, hemşerileri de onu çok seviyordu. Allah ona ve geçmişlerimize Allah rahmet etsin.

MUSTAFA KARAKAYA

Gündüz ağabeyin vefatını Yatağan dergimizin 39. Sayısında Mustafa Nadir Önay'ın Editörden yazısından öğrendim. 16 Şubat 2024 günü vefat ettiğini ve çok sevdiği köyü Yatağanda defnedildiğini yazıyordu. Değerli okuyanlarımız, Ankara'da oturduğumuzdan duruma çok hayıflandım. İnternette oğlu Hüseyin'in "geçmişlerimize hayır lokması dağıttık" bilgisini Şubat ayında öğrendim ama ayılamadığımı belirtmeliyim. Ocak ayında Gündüz ağabeyin hasta olduğunu biliyordum. Hatta Hacı Terzi Hüseyin dede ve kardeşi için Yatağanlı gaziler konusunda yazdığım yazıyı uygun zamanda ona okuyup yanlışlık varsa düzeltmeyi istemiştim ama nasip olmadı.

Gündüz Kaya ağabeyin için ilkyazı yine dergimizin 1. Sayısında "İçimizden Biri Konuşumuz: Gündüz Kaya" Yatağan Dergisi. Nisan 1990 s.1.sayfa 5. Da yer alıyordu. Gündüz ağabeyin terzi dükkânı aynı zamanda dergimizin idare yeri; Anafartalar caddesi Nu: 108/31 Billur Han Samanpazarı -Ankara adresi idi. Dergimiz şu an elinizdeki sayı ile şükür 40 a ulaştı yazı yazan, okuyan siz dostlarımız sağ olsun. Emeli geçen rahmetlilere Allah Rahmet etsin diyoruz. Dergimizin adresine bir gün Maliyeciler gelmiş, vergi verip vermediği-

mizi sorgulamışlar. Derginin sayılarını inceleyince gençlerin çıkardığını ve bundan para kazanmadıklarını bir kültür hizmeti olduğunu anlatarak onları ikna etmiş.

Gündüz ağabeyle yapılan röportajdan da alıntı yapalım;

"1936 yatağan doğumluyum. Ankara'ya 15 Haziran 1949 yılında geldim. O zaman 13 yaşındaydım. Ben ilkokul 4.sınıfa kadar köyde okudum kalanını da Ankara'da tamamladım. Ondan sonra da okumadım.

Dükkanı kapatırken Gündüz ağabey dükkan komşularıyla...

Amcamın çocukları Ankara’da terzilik yapıyorlardı, babam onların yanına terzilik öğrenmem için gönderdi. Bütün çocuklarımı baş göz ettikten sonra Yatağana dönmeyi düşünüyorum.”

(Sonraki yıllarda bu dediği gibi oldu. Tam olarak dönemese de Gündüz ağabey ve kardeşleri Köyü 5 katlı betonarme ev yaptılar. Bayram ve tatillerinde gelip kalıyorlardı.)

Ankara’ya gelen hemşerilerime çok iyi davranmaya çalışıyorum. Hatta kendi işimi bir kenara atıp onlar için koşturuyorum ki hemşerilerim beni bunun için seviyorlar. Biz Yatağanlılar misafirperverliğimizle tanınmışızdır. Tabii, şimdi de bu özelliklerimizi de kaybetmiş değiliz.”

Dükkanını da sırf yanına gelen Yatağanlı talebe, asker, memur ve hastalara yardımcı olabilmek için kapatmak istemediğini söylüyor. Gündüz Kaya’nın Yatağanlı hemşerilerinden istediği tek şey, bütün demircilerin hep birlikte el ele vererek fabrika kurmaları”.

Gündüz Kaya ağabeyin adını köyde duyuyorduk, tanımadığımızdan gördüğümüzde gıpta ediyorduk.1970 yılı Eylül veya Ekim ayında Ankara Sosyal Hizmetler Akademisi ve Gazi Eğitim Resim imtihanları için Fen Lisesinde okuyan Ufuk Baykara ile birlikte gittik. Ben burslu olan Akademiyi tercih ettim. Okulumuz Eylül

ayında açıldı, ilk haftanın sonunda öğrenci boykotu kararı ile kapatıldı. Ben arkadaşlara haber vermek üzere kaldım. Gündüz ağabeyin, dükkanına gittim, o gün köyden gelip Numune hastanesinde boğazından ameliyat olan Sarımemetler’in Şevket Borucu ağabey ameliyat olmuş. İlk ziyaretimizi Gündüz ağabeyle beraber yaptık. Şevket ağabey 40 gün sonra tabucu olup köye döndü. Bizim de okul açıldı. Yattıkları oda tam ana giriş kapısını üstünde ve 10 kişilikti. Ben kırk gün boyunca her gün ziyaretine gittim, onun ve oda arkadaşlarının çarşı ihtiyaçlarını karşıladım. Bu arada Terzi dükkanını yakın olduğundan abimizi de ziyaret ediyordum. Biz burs almamıza rağmen bazen benim ve arkadaşların paramız bitiyordu, hemen Gündüz ağabeyin tüccar terzi dükkanına gidip ihtiyacımızı gideriyorduk. Biz de bursumuzu alıp hemen borcumuzu öderdik. Derken bizler mezun olup değişik şehirlere tayin olduk, Ankara’ya geldiğimizde yine ziyaretimizi ihmal etmedik, ıhlamur ikramını hiç ihmal etmezdi.

Yıllar içinde zaman zaman Ankara ve köyde görüştük. Ankara Oran’da TRT’de çalışırken bir gün Hacettepe Eczacılık Fakültesi Dekanı hemşerimiz, arkadaşımız Prof. Ahmet Başaran’ı ziyaret sonrası Gündüz Ağabeyi de ziyarete gittim. Eşyalarını topluyordu, Hayrola deyince “artık yeterince işleri yapamıyorum malzemeleri ve müşterileri komşu terzi komşuma devrettim, kapatıyorum, Allaha şükürler olsun” dedi. Bu fotoğrafları o an çektim ve eşyaları topladık. Hani derler ya “Duvarların dili olsa anlatsa” diye.

Ankara’daki kapımız, dert ortağımız ve kendi de dediği gibi hemşerilerini seviyor, hemşerileri de onu çok seviyordu. Allah ona ve geçmişlerimize Allah rahmet etsin, yenge ve çocukları, torunlarına sabır ve de sevenlerinin başı sağ olsun. Gündüz ağabeylerin yeri dolmaz ama gençlerimize de yaptıkları ve güler yüzüyle örnek olması dileğiyle.

HAVVA NENEM (1892-1971)

Nenem, bizleri hep iyi karşılar, hep birşeyler ikram ederdi. Bu sebeple, Şakir Dedemlere, yani onun evine gitmek, bizlerin hoşuna giderdi.

Prof. Dr. TUNCER BAYKARA

Dellanlar'ın kızı ve Şakir Dedemin ikinci hanımı (1918) Hava nenemi en iyi şekilde, oğlu Mustafa Cevat Dayıma söyledikleri ile hatırlayacaktım. Ben Akademik hayata Erzurum'da başlamıştım. Mustafa Dayım da sonradan orada bir müdürlüğe tayin edildi ve benim misafirim oldu bir zaman. O zaman anasının söylediklerini nakletti. "Dayın seferberlikte orada kaldı, kabrini bir ara bakalım." Evet meğerse Hava nenemin ağası askerde Erzurum'da kalmış imiş. Ne garib ve bir o kadar da yüce bir gerçek. Anamın iki dayısı, Ayşe anasının ağabeyi Şakir ile Hava anasının ağabeyi Mustafa da Erzurum'da kalmışlar; Hadi biraz geniş ifade edelim, oradan sağ dönmemişler .

Benim için ikinci tatlı olay bir kilimle ilgilidir. Havva nenemgile her gidişimde, hayatta, çuvalların üzerine ardılmış , birazı da yerlerde dolanıp duran bir kilim dikkatimi çekerdi. Onu çuvalların üzerine serer, bakmaya doyamazdım. Üzerinde zihinlere nakşolan milli Türk kilim özelliklerinin hemen hepsi de vardı. Bu sevgim kim bilir ne kadar sürdü.

Bir gün, Havva nenem, bu kilimi güzelce katlayıp dürmüş ve koltuğuma sokuvermişti. Alıp eve getirdim ve Anama verdim. Anam, bunu görünce bir sevindi, bir sevindi ki. Meğerse bu kilim, Şakir Dedemin anneannemle evliliğinde, 1909 senesinde

Havva Nene

Ayşe nenemin çeyizinin üzerine örtülen kilim imiş. Şakir Dedem bu kilimi Teke-eli tarafından, Elmalı'dan getirmiş imiş. Havva neneciğim kim bilir neler hissetti ve eski ortağının torununun davranışının kökenlerini kimbilir nasıl duydu? Bu hatırayı aslî sahibesinin bir ilgisine, Torununa bir vesile ile iade etmesini bildi.

Nenem, bizleri hep iyi karşılar, hep birşeyler ikram ederdi. Bu sebeple, Şakir De-

demlere, yani onun evine gitmek, bizlerin hoşuna giderdi. Havva neneciğim, kimbilir neler hissediyordu bizim kendisini o kadar çok sevmemiz üzerine. Hiç unutmam, bizim taraftan varıldığında, çünkü onların evi iki kapılı idi, alt kapıdan girilip avlunun kenarından geçilerek yukarı çıkılırdı. Kenardaki boşluklara da tavuklar yumurtlardı. Bir gün hıçkırığım varmış; Nenemin yanına vardığımda o gülerek "gelirken yırmırta mı çaldın" deyince kıpkırmızı olmuşum. Ama aynı anda da hıçkırığım geçmişti. Bunu kimselere diyememiş, neden sonra sırrını çözmüştüm. Aradan yıllar geçmiş, hıçkırığı tutan kızıma aynı şeyi yapmış, "parayı neye çaldın" demiştim. Demez olaydım, kızımın üzüntüden ağlayışı bir bütün gün sürmüştü.

Anam ara sıra Nenem ile çatışırdı. Anam, kendi anasından miras kalan bazı yerler için diklenir, kendisine verilmesini isterdi. 1964 yılında da böylesine bir çatışma olmuş, ayrıca anlatacağım gibi, beni de etkilemişti. Sonrasında Havva nenemgil, Anamın çok istediği Ürer-altı'ndaki yeri Anama iade etmişti.

Nenem, hayatının sonlarında en küçük oğlu M. Cevat Dayımın Adana'ya İmam-Ha-

tip okulu müdürü olarak tayinine çok üzülmüş. Anam Denizli şehrinde Nenemin şöyle dediğini anlatır: "Aşa, beni kudret sapanına ko da köye atıver kızım." Orada Havva nenem Mehmed Dayım ile Gülsüm Yengemin bakımında ve gözetiminde yaşadı ve 1971 senesinde vefat etti. Vefatında 80 yaşlarında olmalı idi Nenem.

Neneciğim, geçmiş yılların dinî kadıncıl duygularının etkisiyle olsa gerek, küçük oğluna olağan bir orta ve lise tahsilinde ısrar etmedi. Neden sonra Isparta'da İmam-Hatip okulu açılınca oraya gönderdi. Gerçi bunda Nenemin etkisi azmış ama o zamanlar ben böyle zannederdim. Oğlu gerçi bir süre imam-hatiplik yaptı ama, sonradan Hukuk Fakültesini de bitirdi, öğretmenlik, avukatlık yaptı; Mekteplerde, mesela Erzurum Yüksek İslam Enstitüsünde müdür oldu. Bu sırada Atatürk Üniversitesinde doktora da yaptı ve sonraki akademik unvanları, Doçent ve Profesör unvanları kazandı. Halen emekli olarak ailesi ile İstanbul'da Anadolu yakasında mukimdir.

Çocukluğumda Neneciğim köyümün bütün yaşlı hanımları gibi, bembeyaz bir örtü veya marma (boz renkli) örtünürdü. Hayatının son yıllarında İstanbullu sofurum kadınlarınıninki gibi kapkara çarşaf-lara da büründü. Buna karşı direnmesini beklemiyordum zaten. Ben sadece bu gerçeği tespit etmekle yetineceğim. Hatmana Halacağım da hayatının son yıllarında, kara- çarşaf-lara bürünmüştü bir ara. Ama bu akım Nenemde ve halamda pek uzun sürmedi.

Neneciğim benim eski kilimlere sevgimi Mehmet Dayım(1928-2002) ve Gülsüm yengeye(1932-2020) de söylemiş olmalı ki, Nenemin vefatından sonraki yıllarda yine bir eski ve yıpranmış "kuşlu kilimi " Mehmed Dayım bana verdi. Biraz kalınca olan bu kilimin üzerinde kuş motifleri se-zilebiliyordu.

GOCA MEKTEP!

Akşam olunca eve dönüyorum, evin müdavimleri hazır. Denizciler caddesi maazallah hücre evi gibi! Üniversiteli arkadaşların yanı sıra aynı zamanda taşradan işi olanların uğrak yeri.

REFİK KARAKAYA

Yıl 1966-1967, ilkokul ikinci sınıftayız, okula başlayalı bir sene geçmiş. Yeni bir eğitim sezonu. Hayat bilgisi dersindeyiz, daha doğrusu derdinde; biz dersten yılmıyoruz, kaçmıyoruz ki, biz eğitime, öğretilmeye, bilgi kırıntılarıyla dimağımızı beslemeye geldik, ama siz niye böyle; müstemleke değnekçileri!

Bir kişi için bütün sınıfın cezalandırıldığı, "eti senin kemiği benim" lanet olası düsturunuz yere batsın! Benim etim, konmak için kuru bir dal arayan zavallı bir serçenin bedeni, 6-7 yaşlarında masumane, henüz eğilip bükülmek için narin, naif, bütün sınıfa mal edilen sıra dayakları her an Demokles'in kılıcı gibi, sınıf mevcudumuz bir hayli kabarık, her gün rutin yoklama defteri: sınıfa girince devlet örfi idaresi, birden sessiz bir boşluk.

Malta'da sayım bu kadar trajedi olmamalı!

1 Ramazan Çalhan, 22 Nuri Ergün, 31 İbrahim Özkan, 32 Emine Ulutürk, 33 Refik Karakaya. Yanılmıyorsa en son numara 66 Mehmet Yılmazkara!

Burada!.. Burada... Burada...

Tamam otur!

Biz gerek kişilik gerek toplumsal olarak eğitimcilerden çok geriyiz, estetikten yoksun, yontulmaya geldik amenna, tamam

dersin hakkını da vermeye çalışıyorlar ona da eyvallah, peki bu şartları sağlayacak habitus nerde?

Eğitimciler modernite anlamında çok harika, kışkırtıcı, sözde estetik görünümlü. Havaları batsın!.. Ama biz alayımız kaz sürüsü görünümlü, ama kalpleri platonik bakışlarla örülmüş, çırpınan kalabalık sınıflar... Çıtı-pıtı, çöpten elli, dik korseli, kısa dar mini tayyör etekli, 'çorapsız olsa daha masum, daha tesettürlü görünecek, 'transparan çoraplarıyla kışkırtıcı; tabiri caizse Barbie oyuncak cinsinden, lüleleri alnını yalayan N. öğretmen: Aşk olsun!.. Şöyle diyeyim bana çektiirdiğin acılar son bulsun,; her titizliği ve perspektif hastalığıyla sürekli olarak bizi tesviye edip dizayna sokmaya çalışırken, diğer taraftan sınıfın duvarlarını dile getiren, bizde duvar yazısıyız misali, tablolar, resimler, süslemeler harika, dört mevsimi tasvir eden, rengarenk tuval tablolarıyla donatıldı. Sınıfın arka duvarına günlük hava durumu takip çizelgesini boyama grafiğini de raptiyeledik. Sınıf atmosferi mevsimden mevsime geçerken, tehditvari devlet örfi, tadı tuzu kaçırıyor.

Eline aldığı tahta cetvelle dikine dikine indirip, ellerimizi kavuran darbelerle biz öğrencilerin psikolojik atmosferi de renkten renge geçiyor; sürekli yoğunlaşıp harmanlanıyor. Aslında bizler Orwell'in 1984

romanı meşhur olmadan önce yaşadık, her sınıf kapısında şu şiar asılmalı; "Bilgi cezalandırılmaktır." (Büyük Abi, haydi bu mottounun patentini bende olsun), Tevrat'taki vaiz: bilgi artıran dert artırır diyor. Bir çobanın mutluluğunu yeğliyor. Her gün Sınıfta zaten tarih devirleri gözümüzün önünden hiç gitmez: ilkçağ, orta çağ, Yeniçağ, yakın çağ. İlkçağ en ilginç; yontma taş devri, cilalı taş devri, maden devri. "Eline aldığı iki objeyi birbirine sürterek ateş yakmaya çalışan, çömelmış o ilkel, grotesk insan figürünü hatırlamayan yoktur herhalde. İlkçağ, namı diğer MÖ. Buraya kadar Mitoloji, sonrası masallar masallar, hayatımız hep masal.. Her okuduğumuz masalın başı, bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur saman içinde, develer tellal iken, pireler berber iken, ben ninemin beşiğini tıngır mıngır salları iken, ve hikayeler dönemi, ya hadi bana hikaye anlatma!. Bana sorarsanız mitolojiler daha sıcak, daha samimi, otantik. Gerisi sahicilikten uzak, cıvık, soğuk, soysuz, yapay, didaktik. Okul ismi gibi. Onun için ilk ifadem de mektep dedim. Hangi tembel öğrenciye sorarsan sor, okulu işaret ettiğinde; O ağaran yere varya, bi bomba atıp kurtulmak lazım der. E.. yani, mektep değil de okul, talebe değil de öğrenci, hoca değil de öğretmen, maarif değil de eğitim dersin, her şey eğip bükmekten geliyor, insanlar eğilip bükülmek istemiyor. İnsan fitratı böyle. Bunu bilenler çaktırmadan ne diyor, ağaç yaşken eğilir. Laf ola beri gele!. Eğilip bükülmekten gına geldi kardeş. Ne söyleyecekseniz ne yapacaksanız söyleyin

hadi. Gün görmüş (daha doğrusu hiç yaşamamış, gün görmeyi unutmuş, acılarını içine gömmüş) mahalle teyzeleri daha bilge; gün gelecek eli bayraklı soyguncular artacak: anladın mı? Elindeki paranla sıraya girip bekleyeceksin, yalvaracaksın, al şu parayı beni bekletme, yeter ki başıma gelmesi muhtemel çektireceğiniz korkulardan beni kurtar, benden düş! Benden bu kadar, karanlık sularda dolaşmayalım! Lafı Mahmut'un çorabı gibi uzattık derdi, Eseler'in Ali öğretmen, saadete gelelim...

Hayat bilgisi sıkıntısı, matematik sigası, yurttaşlık bilgisi, Türküm, doğruyum, çalışkanım.., Verdiğim şiiri ezberlediniz mi? Hıh yine dayak yeme moduna girdik; Sınıf dut yemiş bülbül, bu konuda Ayşe Akşit ile Güzide Karakurt ezberciliğiyle bakalım sınıfı kurtaracak mı? Bu gün Nuri'nin ibişiği de bir işe yaramayacak! Ah bir teneffüs zili çalırsa ne var sanki; mucid Zacarias ustanın saat yelkovanı başka zaman olsa, başımızda fırıldak gibi dönerdi. Şimdi ise en sıkıntılı anımızda ensemizde boza pişiriyor. Bu hengamelerin arasında müfredat, müfredat ivme kazanıyor. 1966 yılı geri geri arkasına yaslanıyor. 12 Aralık yerli malı haftası da geçti. Bu gibi bazı özel durumlar, öğrencilerin şımarıklık yapmak için kolladığı bulunmaz fırsatlar. Havada uçuşan iğde çekirdekleri arasında Yerli malı Yurdun malı, her Türk onu kullanmalı haftası, Sınıf kutlamaları. Sınıfı çöpe çevirirdi. Herkesin evinden getirdiği çıkınında; iğde, kuru üzüm, yerelması, badem, yarfıstığı. Her sıkıntılı ailenin bireyleri olarak, kıt kanaat pazarda alışveriş yaptığı portakal, mandalina, elma ile desteklenmiş çıkınlar arasında, delikli, yassı, yuvarlak, kaba şekerler, meyve özlü Kader Şekeri başımızın tacı, sıraların üzerine serilirdi. Az biraz da ay çekirdeği. Kuru yemiş niye denir, mamul madde denir? Çikolatayı gören bilen, ismini duyan var mı? Zaten daha icat edilmedi ki. Yıl sonu yaklaşıyor; Öğleden sonra son dersteyiz. O da ne? Kimseden habersiz Noel Baba kıya-

Refik Karakaya ve arkadaşları ortaokulda...

fetli 1966 yılı, çat kapı sınıfa ani bir dalış yaptı. Noel kıyafetinin içindeki rol kesen kişi bizim ikinci sınıftan Karaoğlanların Mehmet Yılmazkara, sınıfın bütün öğrenci karakterlerini karşısına alırken, heybetli uzun boylu cüssesi iki büklüm kamburlaşmış, koca ak sakalıyla yerleri süpürüyor, gözleri derin ve zeki bakışlı, bu bakışlarda kendi güçsüzlüğü için duyduğu üzüntü ve tasa daha belirgin, birazdan ömrünün sonuna doğru, sonsuzluğa kös kös uğurlanacak, kendi kendine mırıldanıyor. Artık vakit geldi dedi: Ey siz insanlar, sizi terk edip giderken gözüm arkada kalacak! Size acıyorum. Oysa ben doğduğumda ne kadar tumbul, yüzünüz canlı kanlı, güleç, kendinizden emindiniz. Şu an sizleri, düşkün, solgun, sıska, sekel halde görüyorum. Ben saadeti ebediyeme giderken, sizin bu dünyadan daha çok çekeceğiniz var. Fellek kahpe! kahpe değil mi? Siz kendinizi düşünmüyor musunuz? Ben kendimden emin, birazdan benim kefenimden, bana eşlik eden, çocuk kılığına bürünen yeni bir yıl çıkacak! Onun adı 1967... Genç Noel figürünün içindeki kişi birinci sınıf öğrencisi Hacıkaracalar'ın Cihan Baykara...

Eski yılla diyalog süre dursun, Çıtı- pıtı öğretmenimiz hemen rejisör koltuğunu kapattı; 1966 yılına talimatla, hadi sen kapıdan çık, yeniden sınıfa giriş yap, belini bük, bir kolunu arkaya beline dola, karatahtanın önünden dön, aheste aheste sınıftan çık, hemen akabinde genç, güleç yüzlü 1967' yılı temsili içeri girsin.

1967' yazısıyla genç Noel Baba gülerek sınıfa girdi. O da sınıf podyumunda şöyle bir döndü, tur attı. Merasim tamamlandı. Namık Kemal İlkokulu : her ne kadar öğrenciler için zaman ve zemin olarak sınıf sorunu yaşasa da, henüz aşı tutmasa da, yabancılaşma sürecine girmesek de, üretim araçları henüz üretim ilişkilerini geride bırakmasa da, lümpenliği aşmış, canhıraş gayretlerin mekanı. Mecazla gerçek birbirine girdi galiba; temsili roller, piyesler, metaforlar için müsait mekanlar, plato-

lar olmasa da, sergileme zemini yoksa da, istenildiğinde her yer Hollywood platolarını aratmayacak sahne ortamı ustalıkla kurgulanıyor. Şapkadan tavşan çıkmasa da yapılan hediye çekilişlerinde size sunulacak paketlerden bir kaplumbağa çıkabilir. profesyonel figürlere taş çıkartacak cevherleri kendi bağrında barındıran, işe eli yatkın insan kaynağını her zaman yaratan mektebim. Kimler gelmiş geçmişti tanrıların homurdanıp cirit attığı bu Olemp'ten. Hepimiz birer mitoloji kahramanları gibi, her zaman her yaşta. Namık Kemal İlkokulu; halâ o klasikliğiyle yıllara meydan okuyan, kırık dökük horlanmış mezbelelik haliyle, mülkiyetine vakıf olanlar ne yüzle sahipleniyorlar o haline bakıpta bilemem, bizim kurumlarımız dağılan tesbih taneleri gibi, bağışıklıktan vareste. İsimleri var, kendileri yok. Paçanızı kaptırdınız mı gerisi gelir. Her şey samana yatmış köpek misali; ne kendi yer, ne de yedirir. Namık Kemal Mektebi, benim için okuldan daha fazlası bir Akademiydi: Sokrates'in ; İnanmayın onlara, onlar sizi kandırıyorlar dediği tanrıları yadsıyan Megara akademisi. İşte bu yüzden tanrıların hışmına uğramış olmalı!...

UNUTULMAYAN HATIRALAR

1983-1984 sezonu, Ankara'da kurs kazandık, tam teşekküllü sağlık raporu isteniyor. Denizli devlet Hastanesi'nde soluğu alıyoruz hastane kuyrukları halkın hemhal olduğu, kısa tanışma fasılları. Arkadaş Dazkırı, Sarıkavak köyündenmiş. O da aynı kursu kazanmış, adı Mehmet Önen, köyünde Muhammed diyorlarmış. Bana döndü birlikte hareket edelim efe!., birbirimize destek olalım. Alan razı satan razı.

Raporları aldık... Ankara'ya gittik, kayıtlarımızı yaptırdık. 15 gün sonra kurs başlayacak, şimdiden kalacak ev ayarlamam lazım. Denizciler caddesinde Mustafa'nın kaldığı eve geldim. Evde yoktular, eve girip çıkan müdavimlerden biri kapıyı açtı, beklemeye koyulurken, yorgun ve gece

uykusuzluktan şekerlemeye daldım, sızmış kalmışım. Uyandığımda akşam olmuş, herkes eve dönmüş, Recep Öğüt diz çöküp oturuyor, Mustafa da geldi. Durum böyle böyle, evde bir müddet kalmak için söz aldım, Geri Denizli'ye dönmem için terminale apar topar yetişmem lazım...

Ekim ortalarına doğru kurs başladı. Yorgani, battaniyeyi, bir de elime geçen büyük bir Alamancı bavulu. AŞTİ'den taksi tutup eve vardım. Göç etmek tam bir travma! Mustafa'yla aynı odadayız, Urfalı Veysi ile Dazkırılı Recep'in odaları ayrı, kimse yolunu şaşırmasın diye tecritli oda kapılarında isimlerini gölgeli harflerle A4 kağıdına yazıp, yapıştırmışlar. Eve daha önce Yatağan sanat okulu tesviye öğretmeni Ankaralı Mehmet hocayla gelmiştik, evde kimseyi bulamayınca Samanpazarı'nda, Billur Han'da, Terzi Hacı Gündüz amcanın dükkanına gittik. Mehmet hocayla burada ayrıldık. Hacı Gündüz amcayla ilk karşılaşmamız böyle oldu, hukukumuz daha sonra gelişti. Ben evde geçiciydim, öyle sözleştik, barınacak yerim olduğu için içim rahat, ev aramaya devam ediyorum, tedirginliğim Recep'in kıl kuyrukluğunun farkındayım. Kursiyer arkadaşların çoğu, Ulus'ta, Dışkapı'da otellerde kalıyorlardı. Boş zamanlarımda onlarla kiralık ev arıyorduk. Konut sıkıntısı, kiralık ev sıkıntısı, hele hele bekara ev verilmez tabusunun kabusu dönüştüğü 80'li yıllar. Kurs başlayalı 3-4 ay geçti, Recep kılı içine kıvrılan, tedirgin, ihtiyatlı bir arkadaş, Veysi Urfalıydı, ilgisizdi, akmaz kokmaz bulaşmazdı. Mustafa sakın ağırbaşlı. Eve giren çıkanların haddi hesabı yok, Gelen Mustafa'yla kaldığımız odaya geliyor. Gece birde giden varsa, gece yarısı 3'de kafayı bozup işkillenip gelen de var. Ben uyur uyanık. Adı Murat; Mustafa'ya uyuma! Kalk, seninle tartışmaya geldim diyor... İsmet Özel'ciymiş. Sonra vazgeçti herhalde, bileklerini kesmeye kalkmak gibi mariginal bir entelektüelliğe teşne. Mustafa cih cih ..çekiyor, manyak mısın, ben uyuycem artık, uyukum var diyor.10

dakika sonra dalmışım, sesler kesilmiş, Murad'ı kovmuş, lambanın ışığı kapanmış. Her gün her gece, yarılarına kadar, hep bir aynı odada, sigara dumanı altında, tekrarlanan çay demleme fasılları, sohbetler, çay doldururken ben biraz dinleneyim, sonra içeyim diyorlar, şeker kaç kaşık olsun, Konyalı Osman çay kaşığını şekere batır çıkar diyor... Maraşlı Yaşar gülerek, "oğlum beni sapıttırma" diyor.

Hükümetler yıkılıyor, hükümetler bir türlü kurulamıyor, sistem sorunları çözülüyor, Hüsnü abi lafa uzanıyor; alnını kıvrıştırıp, gözlerini kısıp, sigarayı ağzında büzüp dumanı pohpohlamaya başlayınca, sen zannedersin altından çıkılamayan dünyanın en önemli bir meselesini halletmeye çalışan bir pozisyonla, çoğunluğun vakıf olduğu bir görüşü deklare ediyor: önemli olan Müslümanlık, ister Rum, Yunan, Belçikalı ...vs.olsun. Türk olmuş ta ne olmuş, millet hani nerde, sözüm ona millet 950 rakımlı tepede oturuyor... Falan filan.. Güneş doğarken herkes uykusuz ve yorgun, ev ölü sessizliğine bürünürken, kursa gitmek için yollara düşüyorum, tabana kuvvet!

Akşam olunca eve dönüyorum, evin müdavimleri hazır. Denizciler caddesi maa-zallah hücre evi gibi! Üniversiteli arkadaşların yanı sıra aynı zamanda taşradan işi olanların uğrak yeri. Hüsnü abi de geldiyse ekip tamam.

Bu arada Denizli'den Hasan Kallimci gelip gidiyor, çocuklar için kitap projesi vardı galiba, o akşam mutfağa geçtim, Kuru çizi dolmalık biber ve patlıcan yuluklarına dolma kuymuştum, nasıl bir kıvam tutturdum bilemiyorum, herkes parmağını yaladı. Kallimci kimin pişirdiğini sormadan edemedi...

İki karargâh, iki Marko paşa: ya Hacı Gündüz, ya da fırıncının Mustafa. İnce Mehmet amcanın Hacettepe'de, hasta yattığı günler, ziyarette bulunuşumuz. Aslında ben evde, devamlı müdavimlerin, Muhatap-

Yatağan Namık Kemal İlkokulu 1970li yıllar başı.

ların içinde Çandırım. Evdeki atmosfere ayak uydurmak adına çok sabır çilesi çektim.

Dünya karışık, Afganistan'ın işgali, İran Devrimi fırtınası, 12 Eylül ortamı, evde kitap, edebiyat furysı ortamında 1983-1984 sezonu, TKY Müdürlüğünün kursunu bitirdik. Bu süreçte, Ankara'dan Denizli'ye, Denizli'den Ankara'ya iki haftada bir rutin yolculuklarım.25 yaşından sonra, Denizli'deki işi bırak, baba parasına dayan, durumu idare etmek gamı ve kederi içimi kemiriyor.

Allah'tan kurs sürecinde kışı ılıman geçirdik. Yolculukları hep gece yapıyorum. Ankara'nın en çok Denizli'ye gidişini seviyorum. Çünkü ruhum benden önce varıyor. Köyden çıkış yolculuklarımda gönlüm hep sakil kalıyor. Yatağan Denizli arası ayrı bir dert. Denizli Ankara yolculuklarımdan bir serüven virdime gitmişti: Otobüs saat 24.00 de hareket etti. Yer yer boş koltuklar var, herhalde yolculuk boyu duraklarda dolacak. Hava keskin, kırılgılı, Çardak'ı geçtik, Acıgöl'e geldik, karşı tepede Sarıkavak köyü var, Mehmet Önen'in köyü, aşağı yola inmiş olmalı, paldır pultur sohbet sesleri geliyor, başımı kaldırıp bak-

tım O, eliyle işmar edip bana gülüyor, hıh.. aynı arabadayız. Afyon'a doğru yollar, karlı buzlu, Afyon'a girişte bugün ki tünelin olduğu yerler, virajlı, rampalı, kambur felek, kimi arabalar kaymış, yol kapanmış, saat gecenin 03,30 suları. Kar var, soğuk var, buzlanma, kayma var. Otobüsün kaloriferi sabaha kadar çalıştı, saat 06-07 sularında Afyon'u geçtik, bu gün pazartesi, kursta önemli bir ders var ve kök sök-

türen kompleksli Yüksek Mühendis bir hoca var. Ders güme gidecek, Otobüs Polatlı düzlüklerini geçerken güneş hüzmeleri ince kar tabakalarında yansımaya başlamıştı. Ha gayret, derse yetişmek imkansız, Ankara'ya girmek üzereyiz, kapitan tavan ışıklarını yaktı, müziği yüksek perdeden açtı, diğer taraftan Ankara otogarında yolcularını merakla bekleyenler varmış: Serüvene tevafuk bir müzik, Erkin baba (Erkin Koray) Bekle,"Bekle şu garip yolcuyu bekle... saat 11'i beş gece bekle...!- saat onbiri beş gece otogara indik.. Bu tevafuk duygularımı alt üst etmişti. Benim duygularım ne zaman alt-üst olmadı ki, yolculuk garipliktir. Ayrıntıları teğet geçtim. Kuş kanadı kalem olsa yetiştiremez, bu hatıradan kalan birkaç takvim yaprağı:

2 temmuz 2021 - Hüsnü Çalhan

23 Aralık 2023 - Recep Ögüt

16 Şubat 2024 - Gündüz Kaya

6 Mart 2024 -Mehmet Önen

Hakkın rahmetine kavuştular, Inna lillah ve Inna ileyh raciun. Hepsine de Allah rahmet eylesin.

Yazımı Montaigne'den mülhemle bitiriyorum. Ey okuyucu! Ben gönülденim, bu satırların kendisiyim. Sözlerim köprüleri geçirmez, takılıp kalma, haydi hoşça kal!..

BİR BAŞKADIR KEFE KEYFİ

Öylece çamların arasından geçen döşeme yoldan açıklığa kadar çıktık. Orada kar açıldı. Ben bir ateş yaktım. Yükü çözdük. Üstümüzü başımızı, paçamızı, ayağımızı kuruttuk. Nihayet Yatağan yolunu tuttuk

YAŞAR ÇAĞBAYIR

Kentteki yedi katlı binanın üst katındaki toplam 220 metrekare alanlı üçlü (tripleks) dairesinde duvarlara bakmaktan, arada terasa çıkıp kaldırımlarda yürüyenleri tepeden seyretmekten, evinin temizliğini yalnız başlarına hak edemedikleri için tuttukları birkaç hizmetçiye para yetirememek şikayetinden, kısacası duvarlar arasında bunaltıya düştüğünü görünce doğaya sığınmayı akıl edip de Kefe Yaylası'na dört metrekarelik kamp çadırına kapak atan kentli...

O şimdi her katında ayrı düzen ve güzelliklerle süslü banyo ve tuvaletlerini bırakıp buraya bütün kamp sakinlerinin ortak kullandığı tepeden soğuk su dökülen duşu, sabah sabah önünde beş on kişinin kuyrukta beklediği tuvaletlere koşmayı mı özlemişti? Yoksa içme ve kullanma suyunu bile beş yüz metre ötedeki yalağına buz gibi sular boşaltan aynalı çeşmeden kolları koparcasına taşımayı mı?..

Bahsi geçen bu şahıs, çadırını kurduğu kaba çamın koyu gölgesinde sandalyesine oturmuş karşı dağları seyrediyor. Aklında, önceleri zevkle ilgilendiği gece olunca çadırının önündeki çam dalına asılı bulunan tek ampulün yarı aydınlığında oturduğu

Kefe Yaylasında bir şenlik.

vardı. Hani ilk günler şehirden kaçmanın verdiği heyecanla ampule koşturan gece keleklerinin zaman zaman masasına düşmesinden artık rahatsız olmaya başlamıştı. Gündüzleri de yine çam ağacına konan birbirleriyle cıvı cıvı sevgiler söyleşen serçelerin, güvercinlerin, üveyiklerin arada tüyleri dökülüyordu... Tüyler hadi neyse de... Rüzgâr masanın üstünden sıyrıp süpürüp götürüyordu. Ya şu devlet kuşu pislikleri yok muydu... Masayı, üstünü başını kirletiyor... Bu devletliler sadece yemek tabağına nişan almayı beceremiyorlardı. Sivrisineklerle baş etmeyi öğrenmişti. Şehirden gelirken getirdiği sinek kovucuyu üzerine, kollarına bacaklarına

ve başına sıkıyor, böylece bu haşarattan kurtuluyordu. Karıncalarla ve kenelerle nasıl baş edileceğini henüz keşfetmemişti. Karıncalar en olmadık yerlere yolgeçen hani misali çörekleniyorlardı. Komşuların arada sırada yılanan da söz ettikleri de oluyordu. Düşünce kervanı buraya gelmişken “Hanım, gelmemekle iyi etmiş... O bu rezillikleri görse çıldırırdı. Şimdi kim bilir Bodrum’un hangi koyunda geliniyle bronzlaşma yarışına girmişlerdir? Belki de o gölgede torunuyladır.” diye özlem belirttileri düştü beynine. Oysa gelse de şu tabiatın ortasında şöyle bir doğal yaşamayı denese ne vardı ki?

Yandaki komşu seslendi: “Kasap kuzu kesecekmiş. Ben bir but ayırmasını söyledim; bize ancak yeter. Siz de isterseniz bir uğrayın da nevalenizi ayırtınız.”

Teşekkür babından şöyle bir el ve baş hareketiyle memnuniyetini belirterek yerleştiği sandalyeden doğruldu: “Bizim haneye de göz kulak oluver, kedi köpek girmesin. Ben bir koşu gidip geleyim.”

Az sonra aklına gelmiş gibi “Ben bir de manava uğrayacağım, hani şu Karaçaylı var ya... Bahçesinden topladıklarını getirip çeşme yanındaki söğüdün dibinde pazarlıyor biliyorsun... İşte ondan... Varsa isteğiniz... Size de alırım... Çok güzel közlemelik mısırları oluyor...”

Komşu ailecek gelmişti kampa. Üç ayrı çadır kurmuşlardı. Mutfakları ortak olmakla beraber, torunlar ayrı, oğluya gelini başka, kendileri de bir çadırda kalıyorlardı. Ne güzel etmişler diye içinden geçirdi. Niyetini eşine söylediğinde, “Olmaz, ben gelmem o kırdaki bayırda yabaniler gibi yaşamam.” demiş kestirip atmıştı. Yapılacak bir şey yoktu. “Ben yalnız gitsem olur mu?”ya “Sen bilirsin, ben oğlumgille sahile giderim... Olur biter.” cevabını almıştı.

Kadına hak vermeye başladı. İlk günlerde oldukça heyecanlı ve ilginç gelmesine rağmen bu kır hayatı kendisini de sıkma-

ya başlamıştı. Başlangıçta WatsApp’tan etrafın güzelliklerini yansıtan resim ve videolar göndermişti, büyük hevesle. Ama şimdilerde o ilginçlikler yavaş yavaş bıkmınlığa bırakıyordu yerini. “Sıkılmaya mı başladım?” diye kendine bir soru yöneltti. Kendini reddedercesine “Hayır canım, ne sıkılması... Her işi kendim görmek zorunda oluşum... Belki...” Belkisi melkisi yok bu işin. Eşi ve çocuklarla görüşmeleri de azaltmıştı. Onlara anlatacak ilginçlikler azalmıştı. Çevreye dağlara tırmanmak iyi gelebilirdi. Niye şöyle şu karşı yamaçlara patikadan yürüyüp gezmiyorum ki diye geçirdi içinden. Arkadaş bulmalıydı, kendine. Çünkü o kırdaki hiç yaşamamış, gezmemiş, dolaşmamıştı. Kır hayatının tehlikeleri ve riskleri vardır muhakkak. Bu dağların ayısı var maymunu var, yılanı çıyanı da cabası. Karşısına bir kurt çıksa ne yapabilirdi... Komşu çadırlardaki beylere fikrini açsa iyi olacak... Bu düşüncelerle kasaba varmıştı. Kasap candan adam. İşini biliyor. Tepenin ardındaki köyden. Ömrünün yarısını dağlarda çobanlıkla geçirmiş. Koyunun, kuzunun, keçinin, oğlağın hasını biliyor. O şimdi kasaplık yapıyor, sürüleri çocukları otlatıyormuş. Kestiği hayvanlar kendi malları. “Bana az yağlı mangallık... Çok olmasın, tek başımayım biliyorsun. Kalanı zayı oluyor.” Kasap “Bir kilo yeter mi?” “Sen en iyisi bir iki yüz elli yap... Ki yarısı kemiğe gitse kalanı beni doyurur ne de olsa... Tart, paketin üzerine “Hüseyin Bey” yaz, dolaba koy... Akşamüzeri alırım.” Ücretini ödedi. Söğüt gölgesinin serinliği biraz içini titretti. Hemen oradan ayrıldı. Manava doğru yürüdü... O da diğer söğüdün dibini mekan tutmuştu. Yol üstünde bir yaygı üzerinde mısır koçanlarını gördü. Başında bir kadın vardı. Manavın mısırlarını pek beğenmemişti. Amerikan kırması idi. Merakla çuvalların yanına sokuldu. Satıcı kadın “Buyur amca, yerli mısır, Çambaşı bunlar...” diye sergisine davet etti. “Özelliği nedir bu mısırların?” Satıcı kadın anlatmaya koyuldu. “Bunlar şeker mısır değil, dişiğe yapışmaz. Tene

tene ayrılır. Hem de tadı ondan güzeldir. Tooğmunu bizimki evvelki yıl Çambaşı'na gidip ordan getirdi. Sen geçen yaz da burdaysan yemişsindir." "Yok ben yeni geldim, bu yıl..." "Bi dene dayıcığım, gör bak bayılcaasıñ." Koçanları dışından yokladı, bayağı tok duruyorlardı. Satıcı, "Böyle kabuğuyla götür, kurumasın ıscakdan..." diye uyardı. Komşulara birer tane düşecek sayıda kendisine de iki adet olmak üzeri sekiz adet satın aldı.

Çeşmeye yöneldi. İki avucunu tas gibi yaparak çeşmeden su içti. Alnına bir ağırı yapıştı. Buralarda bu olaya "Su emiğine durdu." derler, ama o bunu bilmediği için baş ağrısının sebebini çözemedi. Bu tür soğuk kaynaklardan su içince yaz aylarında insanın beyni uyuşur gibi olur. Az sonra geçer. Kasabın söğüt gölgesinde üşüttüm herhâlde diye geçirdi içinden. Köylüler bu soğuk sulu kaynakları, pınarları överken "Otuz iki dişine kaval çaldırır." derler. Hatta bu soğuk suları içemeyenler şöyle söylenirler: "O kadar soğuktu ki emiğime durdu, iki yudum içebildim." Ama bir de kış günleri aynı yerden su içmeye kalksanız ılık bulursunuz. Hatta bu suyun aktığı yalağın üzerinden buharlar yükseldiğini görürsünüz. Ne hikmetse bu kaynaklar yazın soğuk kışın ılık olurlar.

Beyefendi, satıcının torbaya koyduğu mısırları alıp kamp yerine döndü. Akşam ızgaradan sonra yalını azalmış közler üzerinde mısırları yavaş yavaş pişirip, komşularına öyle ikram etmeyi düşündü. Çadırının önündeki tenteyi açtı, direklerini dikti. Masayı, sandalyeyi çamın dibinden alıp geldi, tentenin gölgesine yerleştirdi. Hiç olmazsa kuş pisliklerinden kurtarmış oldu. Hem buraya rüzgâr daha hafiften geliyor, insanın içine işlemiyordu. Hani yaz ortası olmasa insan güpegündüz hırka ile oturacak şurada, diye geçirdi içinden. Bu rüzgâr şu sıcakta nerelerden soğuyup da buralara kadar ulaşıyor diye düşünmeden, sorgulamadan da edemedi.

O bilmiyordu ki bu rüzgârların nerelerden gelip, nereleri dolaşıp da hangi tepelerden serinleyerek estiğini... Bu gölgede insanın içini titreten bu rüzgârın kaynağı Adalar denizi idi. Denizden esen rüzgâr Menderes vadisini yalayıp Denizli ovasına ulaştığında bir yandan Çökelez, diğer yandan Honaz Dağı ile karşılaşılıyor. Honaz Dağı ile karşılaşan ya bu dağı aşacak ya da Kazıkbeli'ni geçerek Acıpayam ovasına yayılacak... Bir kısmı da Kaklık düzünden Çardak tarafına akacak. Çardak tarafına akanın bize faydası yok... Bizim için önemli olan Kazıkbeli'ni aşan hava akını... Üç yüz rakımlı düzlükten dokuz yüz bin rakımlı tepeye tırmanınca iki kola ayrılıyor, daha üst yüzeyden akan hava Kartal ve Karadoru sırtlarını aşarak eskilerin Kayı Yaylağı dedikleri Yukarı Karacay çukurluğuna doğru çamlar arasından süzülerek iniyor... Bu kez de önüne Çal Dağı yamaçları yani Kefe Yaylasının bulunduğu kısım geliyor. Yemişen sırtlarından atlayıp da Böbeş ve Karataş tepelerini yaladıktan sonra Ağıkaya önlerine iniyor. Ama önüne Kocalı sırtları dikiliyor. Biraz yükselince Kefe Boğazı geçmesine izin veriyor ve Kefe düzlüğünden Acıpayam ovasına doğru yoluna devam ediyor. Kefe yaylasına esen rüzgâr ilk bakışta Honaz Dağının üzerinden aşarak geliyor gibi görünür. Belki bir miktar oradan da aşıp gelen oluyordur ama asıl rüzgârın geliş yolu başkadır. Yukarı Karacay yamaçlarındaki çamların arasından süzülerek, boş arazileri yalayıp ulaşır. Bunu günler sonra kasapla yaptığı sohbetten öğrenecektir. Şu doğada yaşayan insanlar ne de çok şey biliyorlar. Biz rüzgârları kara tahtanın başında oklarla aşağı yukarı çizilmiş şekillerden öğrendik. Hatta kasap şöyle dedi: "Harman zamanı bizim çiftçiler hangi gün hangi yönden rüzgâr geleceğini bile bilirler. Gündönümü öncesi hafif kuzeydoğudan esen rüzgâr artık ağustos geldiğinde batıya yönelir. Şimdi Karadağ ile Honaz Dağı'nın doğu ucundan geçerek gelenle Kartal'dan aşıp gelen birbirine kavuşarak eser, buraya. Onun için soğuktur, insanın içini titretir.

Kefe Yaylası

Kasaba, “Sen sahili, deniz kıyısını Aydın Ovasını bilir misin?” diye soracak oldu. Kasap elini “Hey gidi hey!.. Soruya bak...” dercesine havada şöyle bir savurup anlatmaya durdu: “Biz eskiden pamuk işlerinin insan gücüyle işlendiği zamanlar kışın sürümüzle Aydın Ovası’na göçerdik. Güzden pamuk tarlalarını kiralardık. Soğuklar başlayınca Kaklık’tan trene yüklediğimiz hayvanlarımızı ta sahile kadar götürürdük. Germencik, İncirliova, Koçarlı, Söke hatta Balat Ovasına kadar taşkın görmeyen yerlere gittiğimiz olurdu. Baharda döl aldıktan sonra dönerdik, yine aynı yolla...”

“Ya, demek sen bu rüzgârın kaynağını oradan biliyorsun...”

“Beyim biz, havayı, suyu tanımazsak barınamayız. Bırak havayı suyu, otu çöpü... Gökteki yıldızları bile bizim kadar tanıyan bilen yoktur. Sana geceleyin Kazık Yıldızını göster desem ne yana bakacağını bile bilmezsin.”

“Kazık Yıldızı ne ki? “

“Hani sizin, okumuşların Kutup Yıldızı, dedikleri var ya... Aslı Demirkazık’tır ama biz sadece Kazık der geçeriz. Sen bilir misin ki çobanların bile yıldızı vardır, adı üstünde Çoban Yıldızı... Hem de iki tane; biri sabah doğar, diğeri akşam.”

Hüseyin Bey, kendi kendine “Çam dibine çadır kurup bağrını esen rüzgâra açmak doğayı tanımak, doğada yaşamak değil demek ki...” diye geçirdi içinden. Gelen müşterilerle ilgilenmeye duran kasaba eyvalah çekip çadırına yöneldi.

İki gün sonra kasabın yolunu tuttu. Onun sohbeti hoşuna gitmişti. Hani o doğa bilgisi yok mu ya... Tahsili nedir ki, diye de merak etti. Laf arasında bunu çaktırmadan sorarak öğrenmeyi deneyecekti. Bu kez tam kuzeyden esen rüzgârın şiddeti artmıştı. Söğüdün gölgesinde açığa oturmak istemedi. Kasabın dolabını siper alarak üç ayaklı iskemleye çöktü. Selam sabah,

hâl hatır sorma işinden sonra kasaptan kafasına taktığı soruların cevabını almak niyetiyle söze nereden başlaması gerektiğini düşünürken, bir elinde asa yerine kullandığı belli, oldukça kalın ve ucu Y gibi çatal bir değneğe yaslanmış yaşlı bir köylü belirdi söğüdün gölge ile güneşin birlikte dans ettiği yerde. Sırtında deve tüyü dokumadan yapılmış bir yelek, kolları bileklerine kadar uzanan kalın kumaştan gömlek, başında sekiz köşe şapka ve boynuna da sarı yağlığı dolamış... Selam verdi. Kasap işitir işitmez elindeki işini bıraktı. "Buyur amca, hoş geldin. Geç şöyle... Terlisindir, şu kuytuya gel..." diye koşturdu. Yaşlının koltuğuna girerek, Bey'in yanına çektiği kahve sandalyesine buyur etti. Bu arada yeni gelen misafirin üst giyecekleri gibi pantolonunun da aba kumaştan olduğunu fark etti. "Bu yaz günü, sıcaktan pişmiyor mu ki bu adam?" diye geçirdi içinden.

Kasap tanıştırdı. Yeni gelen yaşlının âdeta adının unutulup gittiğini, köyde ve çevrede "Koralı" diye tanındığını, bu adın ona NATO askerleriyle birlikte Kore Savaşı'nda bulunmasından kaynaklandığını, gazi olduğunu bir çırpıda söyleyiverdi. Kendisini de şehrin gürültüsünden patırtısından, karmaşasından bıkmış bir bey olduğunu...

Böylece yeni gelen yaşlı ile bizim kentli bey arasında bir yakınlaşma sağlandı ya da konuşma mevzusu ortaya çıkmış oldu. Bizim bey, yine de söze nereden başlayacağını bilememekle birlikte Koralı'ının elindeki asa mıdır yoksa sopa mıdır belli olmayan şeyi sormakla giriş yaptı:

Baston olmadığını bildiği hâlde "Bastonun pek alışılmış cinsten değil... Sana ağır düşmüyor mu bu?..."

Koralı sopayı elinde şöyle bir evirdi çevirdi, aşağıdan yukarı, yukarıdan aşağıya süzdü... Aynı şeyi Bey de yaptı.

"Hiç de değil... Geçmişi çok... Benim için önemi daha da büyük. Ben askere gitmeden önce kaçakçı idim... Kaçakçı dedimse

öyle senin bildiğin kaçakçılardan değil... Bizim buralarda neyin kaçakçılığı olur? Olsa olsa orman... Ben, dağlardan çam keser, onu babamla tahta yapar. Eşegimize yükler, Yatağan'da, Kızılhisar'da satarım. Eşekle, eşek yüküyle yola çıkacaksan böyle bir sopan olmak zorunda. Biz buna "eşşek dayağı" deriz. Eşşeğe yük sararken ipi buna tuttururuz. Bir yanın yükünü bağladıktan sonra bunu yüklü kısma dayar, diğer tarafın yükünü sarmaya geçeriz. İşte bu "eşşek dayağı" o kaçakçılık günlerimizden kalma. Anam rahmetli, ben askere gidince bunu saklamış, arada sırada gider, oğlumdan hatıra diye bu sopayı sever okşarmış. Kore'nin nere olduğunu bilmez ve çok uzaklarda, orda akşam burda sabah diye duyduğu için benim dönemeyeceğimi sanırmış. Ben, siper aldığım kayadan bir kurşunun fırlattığı kıymıkla yaralandım. Bak şu yanağımdaki iz onun hatırası... Velhasıl memlekete, köyüme gazi olarak döndüm. Anam, benim döndüğüm gün bu "eşşek dayağı"na sarılıp sarılıp ağladığını ima ederek "Şükürler olsun Allah'ım, eşşek dayağına sarılıp ağlamaktan kurtuldum, oğluma kavuştun, ona sarılıyorum." diye göz yaşı döktü. O günden sonra bu dayağın adı benim yanımda "eşşek dayağı" değil "hasret dayancası" oldu. Şimdi de ben ana hasretini bununla gideriyorum. Bunu Gözleği'deki meşelikten kestiğim günü dün gibi hatırlıyorum, elli seneyi geçti... Belki altmış... Yılları da unuttum, ama yılların omuzlarıma vurduğu yükleri, meşgaleleri hiç unutmadım."

Koralı'nın bir asa üzerine bu kadar içli ve uzun konuşması, duygularını sade ve samimi olarak ifade etmesi bizim beyefendiyi etkiledi. İyi bir sohbet arkadaşı bulmuş olmanın verdiği huzurla sıkıntılarını unuttu.

Bu arada yolun kenarına çekilen bir araçtan orta yaşlı biri indi. Kasaba doğru gelmeye başladı. Arkasından aracın içi tamamen boşaldı... İki kadın ve bir çocuk daha indi. Kadınlardan biri:

“Ali, bekle biz de geliyoruz...” diye seslendi. Adının Ali olduğu anlaşılan bey yavaşladı, döndü beklemeye başladı. Az sonra hep birlikte kasabın söğüt gölgesindeki yerine ulaştılar. Koralı, yerinden kalkmadan: “Hoş geldin, Ali oğlum...” diye seslendi. Karşılığı, “Hoş bulduk.” oldu ama, yaşlı adamı tanıyamadığı veya çıkaramadığı için biraz utangaç davrandı. Sorayım mı sormayayım mı diye ikirciklenirken, yaşlı “Beni tanıyamadın heral... Ben Koralı...” diye kendini tanıtmaya çalıştı.

“Ya, amca kusura bakma... Ben köyden çocukken çıktım... Sonra da çok az geldim... Kim kimdir pek bildiğim de yok. Ama sizin adınız bizim ailede çok konuşulurdu. Kore’deki maceranız, özür dilerim, kahramanlığınız sık sık dile gelirdi... Tekrar özür dilerim... Bilgisizliğime, toyluğuma verin. Elinizi öpmeme de... İzin.”

Orta yaşlı ile yaşlı birbirleriyle sarmaş dolaş olurken aile ile birlikte kentli bey de sadece seyretmekle ve hayret etmekle yetindiler.

Koralı, elindeki sopayı kaldırdı, ucunu Kocalı sırtlarının bu yüzündeki bir sıra dizili kaya parçalarına çevirdi. “Şu kayaları görüyorsun ya... Onun altında da yeşillik bir yer var, çayırılar...” Herkes oraya odaklandı. “Hatırladın mı?”

Adam, “Pek değil, galiba eşekten düşmüştüm...”

“Hah, tamam...”

“Sen beni kucağında taşımıştın... Hayal meyal hatırımda...”

Kadın, kasaba hitaben: “Bize yetecek kadar mangallık hazırlayabilir misin? Mümkünse yağsız olsun.”

Kasap: “Yenge, mangal yağsız iyi düşmez...”

“Olsun, siz yine de yağsız hazırlayın.”

“Peki, dediğiniz gibi olsun.”

Bu arada Koralı ile Ali Bey tekrar sarmaş dolaş oldular. Kasap etleri hazır edince de vedalaşıp, helalleşip ayrıldılar. Koralı’nın anlatacakları yarım kalmıştı. Sözü baştan aldı:

“Bu Ali’nin bubası, çok meraklıydı. Kendisi okuyamamış, harp-darp zamanı... Gücüyle üçü bitirmiş, o zamanki köy odasındaki mektapda... Hocası çok dirayetliymiş. Ürerli Hasanali Efendi... Bunları eyi yetiştirmiş. Bunun bubasının akranları, yani aynı hocadan okuyanların hepsi öyleydi. Çocuklarını okutmak için can atıyorlar. Fakat şehirde okutma imkânları yok... Yoksulluk var... Varlıklı sayılan bile yoksul... Yabanın yanında.”

Koralı gerilere, gerilere gitti:

“Bu yol, bu asfalt, ne gezer o yıla... Yatağan’a giderken buradan geçmek yazın hadi neyse de... Kış bastırdı mı geçmek ne laf... Mümkünatı yok... Bataklığa düştün mü bi kere... Hayretmez... Ben askerlik bitince terhis oldum, gazilik beratı verdiler; bir de mayış bağladılar. Mayış Amarıkan-ya’dan mı ne gelirmiş. Pangadan çekmek ayrı dert. Neyse bunnarı geçelim... Böyle bir iş için bir kış günü, zahmarının tam ortası... Her yer buz tutmuş. Dedim ki erkenden çıkayım da buzlar çözülmeden, yer çamura karılmadan Yatağan’a ineyim. Kestirmeden Kızılbayır’dan, Kabakça’dan, Yelibelen’e oradan da Kofalı Dereye indim. Dereye indiğimde bu oğlanı babası eşşeğe bindirmiş, kendisi önden yedip gider. Eşşekte bir yanda oğlanın kitaplarını koyduğu tahta bavul, öte yanda da patates, nohut, fasulyeden ayrı ayrı çuvallara denk yapılmış. Çocuğu eyice sarmış sarmalamış, donmasın diye... Lakin çocuğun eşekten düşmemek için semerağacını tutan elleri soğuktan kıpkırmızı olmuş, sanırsın ki parmakları birer sarot... Burnu horaz ibiği gibi kıpkırmızı, yanakları öylesine... Selamlaştık. Uğurlaştık. Ben öne geçtim, çığırtıyorum... Bizim kayınpederin bahçesinin üstüne geldiğimizde dere suyunu

buz germiş bütün su bizim bubalığın başına taşıyor. Her tarafı su berbat edecek. Ben, gerilen buzları kırıp atmak için kaldım. Baba oğul yola devam ettiler. Ben işi halledebilmek için epey uğraştım, suyu dereye çevirebildim. Sonra yine yoluma devam ettim. Onların çığırdından takiple Kefe’de yetiştim. Yetiştim amma ne yetişme. Demin gösterdiğim yerde eşşegi batağa düşmüş, yıkılmış. Yük devrilmiş. Oğlan da yere çakılmış. Yanağını yerdeki sivri buzlar delmiş. Her taraf kan içinde. Adamcağızın elleri soğuktan donmuş, eşşegin yükünü çezecek dermanı yok. Parmak uçları uyuşmuş. Çocuk ağlar, bir yandan yanağını kollarının ucuyla yenleriyle siler...

Hemen önce çocuğu kucakladım, kayanın kuytusuna çektim. Bir sigara yaktım külünü çocuğun yarasına bastım. Kanı dindirdim. Sonra hayvanı kaldırmaya yardıma gittim. Yükü beriye taşıdık, daha doğrusu ben taşıdım. Adamcağızın hâli yok. Üstünde doğru dürüst giyecek desen hak getire... Zavallının ellerini benim koynuma soktuk. Bende terhis olurken verdikleri kıyafet var. Askeriye değil ama kalın yün palto, sağlam potin, aba yün pantolon... Biraz sonra adamın ellerine can geldi, ama üzeri ince ince çatlamış, ziyir ziyir kanar... Çocuğunki ondan beter. Bereket ki yanaktaki sıyrığın kanını durdurduk. Yükü biz tekrar hayvana vurduk. Ben çocuğu kucakladım. Fakat taşımak zor... Bu kez sırtıma bindirdim ve üzerine paltomu örttüm. Nasıl bir örtüşse... Çocuğa örttüm, kollarımı paltoyu geçirdim. Öylece çamların arasından geçen döseme yoldan açıklığa kadar çıktık. Orada kar açıldı. Ben bir ateş yaktım. Yükü çözdük. Üstümüzü başımızı, paçamızı, ayağımızı kuruttuk. Nihayet Yatağan yolunu tuttuk.”

Koreli, oturduğu sandalyede yekindi, doğruldu... Oturuşunu değiştirdi... Bir bacağına altına aldı. Diğerini sandalyeden aşağı sallandırdı. Eşşek dayağı dediği bastonunu biraz ileri uzatıp yere dayadı ve ellerini çatalına koyarak çenesini yasladı.

“İşte böyle... Bu bir tanesi... Ve bir seferi... Defalarca ve yıllarca bu irezillikler böyle sürdü gitti.”

Kasaptan, bir yudum su istedi. Kasap, köşede yan yatmış Kızılhisar testisinden bir cam bardağa su doldurdu... Getirip Koreli’ye sundu.

“Su gibi aziz olasin yeğen... Şu destinin suyu da başka oluyor... Dolap suyunu hiç hazzetmiyorum. Ya pınardan avucunla döke döke içeceksin, ya da işte bu... Böyle testiden... Testinin asaleti başka.”

Kentli beyimiz, sohbete kendini kaptırmış gidiyordu. Kim bilir kafasında Koreli’nin anlattıklarını nasıl canlandırıp hayalliyordu. Birden telefonunun melodisi ile uyanır gibi oldu, irkildi. Kulağına götürdü, “Alo!” diye ses verdi. Gerisini dinlemeye durdu. Bir ara “Ben çadır bakayım mı?” dedi. Karşıdan hayır demiş olmalı ki suratı ciddileşti. “Gelirken birer hırka veya mont gibi bir şeyler getirin.” Karşıdan neler söylendiği bilinmez ama yaz günü hırka da neymiş tarzında itiraz gelmiş olmalı ki “Bildiginiz gibi değil, geceleri...” En sonunda “Siz bilirsiniz!”le görüşmeyi tamamladı, telefonu cebine indirdi ve özetlemek zorunda hissetti kendince:

“Bizimkiler, hanım, oğlan, gelin ve torun Bodrum’a gitmişlerdi. Ben buraya gelirken. Çok sıcakmış. Bunalmışlar. Biraz hava alsak oralarda diyorlar. Kendilerine demedim ama, içimden yola geldiniz mi dedim... Çadır istemiyorlar. Oğlan bir karavan kiralamış, onunla gelip kalacaklarmış.

Koreli, esasının ucuyla yerde oyuklar açarak oyalanıyordu. “Size şu yolun hikâyesini de anlatırdım. Vakit çok geç oldu. Benim köye dönmem lazım. Atı ilerideki çayıra örüklemişim, aç susuz nedir bi bakayım...” diyerek ayaklandı. Kasap ellerine sarıldı. Vedalaştılar.

YATAĞAN'DA MEKDAP MEDİRSE

Yatağan'da mektebler, camiin veya mescidlerin yanındadır. Nitekim Medrese Camii yanında odanın bir "mekteb" olduğu rivayet edilir. Geleneksel "mekteb-i sıbyan"lar hakkında ne yazık ki bilgiler unutulmuştur.

CİHAN BAYKARA

"Yatağan ilim ve irfan yuvası, âlimler ve ârifler yatağı, sanatkârlar memleketidir"... diye Cevat hocamız sık sık söylerdi. Bu sözü başkalarından da mutlaka duymuşsunuzdur. Şahsen ben bu tür sözleri çevre illerden birçok kişiden de duydum. "Bizim ordan sizin köye okumaya gidenler olmuş"... gibi sözleri bizim köylü olmayan birinden; mesela Antalya'lı birinden, mesela Burdur'lu, Isparta'lı, Muğla'lı, Aydın'lı... birinden, siz de duymuşsunuzdur veya duyabilirsiniz. O zaman anlarsınız ki bu söz, (Allah selamet ve uzun ömür versin) Cevat Hocanın köyde kürsülerden söylediği hamasi bir söz değil, tarihi bir gerçekliktir ve Hoca, bize tarihi geçmişimizi/kimliğimizi hatırlatıp kendinize gelin diye uyarırken son derece haklıdır.

Eğitim kurumlarından, ilim ve irfan yuvalarından 'medrese'ye bizim köyde 'medirse', 'mekteb'e de 'mekdap' derler malum. Köyün mekdap medirse durumuna kurucusundan/kuruluşundan başlayarak bir göz atalım isterseniz.

YATAĞANBABA OSMAN BEY VE YATAĞAN

Yatağan Baba (Osman Bey) Tarihi hakkında bilgi verirken Acıpayam kitabında Ali

Vehbi Aykota; "Tarihi bir inceleme ve okuma mahsulü veya resmi bir vesikaya müstenit olmamakla beraber Yatağan Baba Zaviyesi'nin postnişini

olup Cüneyd Bağdadi sülalesine mensubiyetleri dolayısıyla Cüneydoğulları soyadını taşıyan ve oldukça tahsil görmüş ve idare işlerinde bulunmuş uyanık bir fikre malik olan geniş görüşü, centilmen tavrı ve civanmertliğiyle halkın sevgi ve saygısını kazanmış bulunan Emin Efendi'nin ecdattan kalan mazbut yazılar ve ananevi duygu ve bilgilerine dayanan ifade ve beyanlarına göre" (1) diye (Cüneytlerin) Emin Efendi'yi kaynak gösteriyor.

Emin Efendi'nin torunu olan, köyümüzün ilk başöğretmenlerinden, (ki annemin dayısı olur) Fehmi Yalın'a İstanbul'da zaman zaman yaptığım ziyaretlerde geçmişe dair sorular sorardım, bu minvalde sohbetler ederdik. Yatağanbaba Osman Bey ve Abdi Bey Sultan da sohbet konuları arasındaydı. Fehmi Yalın'ın (Ali Vehbi hocanın deyişiyle) "Tarihi bir inceleme ve okuma

Fehmi Yalın (Yatağanbaba)

mahsulü veya resmi bir vesikaya müstenit olmamakla beraber, an'anevi duygu ve bilgilerine dayanan ifade ve beyanları"ndan anladığım ve hatırladığıma göre:

Yatağanbaba Osman Bey; âlim, fâzıl, sanat-kâr, bilgili, tecrübeli, yöneticilikte başarılı, ileri görüşlü bir komutandı. Dini ve tasavvufi bilgilere sahipti. Maiyetinde pala, bıçak, kılıç imali gibi el sanatlarında mahir ustalar vardı. Askerleri tarım ve hayvancılıktan da anarlardı. Abdi Bey Sultan da Selçuklu şehzadelerinden biriydi, sultanlığı oradan geliyordu. O devirde Selçuklular ilerde üstün görevler verecekleri şehzadeleri ve saray mensuplarını ilim öğrensin diye âlimin yanına, sanat öğrensin diye sanatkarın yanına, yöneticilik öğrensin diye duruma göre vali, kadı, sancak beyinin yanına, askerlik sanatı öğrensin diye de önemli komutanların yanına verirlermiş. Abdi Bey Sultan'ı da hem dini ve tasavvufi terbiye alsın, hem ilim, fen, sanat, silah yapımı ve kullanımı, askerin sevk ve idaresi, savaş, tarım ve hayvancılık alanlarında bilgi ve maharet öğrensin diye Osman Bey'in yanına vermişler. Fehmi Yalın'dan bu hususta aldığım malumat bu kadar.

Bu durumda muhtemelen, Abdi Bey Sultan'ın ilim ve ferasetteki, seyr-i sülükteki kabiliyet ve başarısı ile güzel ahlakı ve askeri maharetleri Osman Bey'in dikkatinden kaçmamış olsa gerektir ki; O'nu hem manevi evlat edinmiş, hem tarikatta halifesi yapmış ve zaviye açmasına izin vermiş ve hem de askeri alanda kendine yardımcı olarak seçip çeşitli görevlendirmelerde bulunmuştur.

Yatağan'ın ve Yatağanlıların tarım ve hayvancılık, Yatağan Palası da dahil çeşitli silah ve el sanatları imalatındaki maharetleri hepimizin malumu. Yatağanbaba Osman Bey; Tasavvufi anlamda da büyük bir değerdir ve bir rivayete göre Hacı Bektaş-ı Veli'nin, bir rivayete göre de Abdal Musa'nın şeyhi ve piridir.(2) Keza Abdi Bey Sultan'ın da piri ve şeyhi olmalıdır. Böyle

birinin yerleştiği yerde eğitim ve öğretimi ihmal etmesi de elbette düşünülemez. Nitekim Prof. Dr. M. Cevat Akşit'e göre "kabir taşındaki vefat tarihi 1244 M (642H) olan Osman Efendi (Yatağan Baba) tarafından bir medrese kurulmuştur". (3) Şu halde Yatağan'da ilk medirse Yatağanbaba Osman Bey tarafından kurulmuş olmalıdır.

Belli bir eğitim almış kişilere yüksek öğretim ve üniversite seviyesinde ders okutulduğu medreselerin yanısıra, küçüklerin ve medrese öncesi öğrencilerin yetiştirildiği bir eğitim yerlerinin olmaması da düşünülemez.

Şu halde Yatağan'da muhtemelen en az iki tür eğitim öğretim kurumu eğitim-öğretim görevi ifa ve icra etmiş olmalı. 1- Medrese öncesi, ilkokul ve ortaokul seviyesinde eğitim veren "mektep"ler, 2- lise ve yükseköğretim seviyesinde eğitim öğretim hizmeti veren "medrese"ler. (Medreselerin hazırlık bölümü olarak kabul edilebilecek başlangıç bölümleri bugünün Liseleri seviyesinde, devamı da yüksek okul, akademi ve fakülte yani üniversite seviyelerinde eğitim vermiş olmalı.) Yani sadece medrese varmış da mektep yokmuş veya sadece mektep varmış da medrese yokmuş değil. İkisi de var.

Yatağan ayrıca, Yatağan ve yöre halkının manevi dünyasına etki eden Yatağanbaba ve Abdibey Sultan tekke ve zaviyelerine de sahipti. Eskiden zaviye olduğu söylenen, Ali Vehbi Hoca'nın da "Hanedan" olarak zikrettiği "Hanoda"yı çocukluğumda görmüştüm; içindeki çini süslemeli duvar dikkatimi çekmişti ve yaşlılar burasının eskiden daha büyük olduğunu, büyük bir kütüphanesi olduğunu ve çıkan bir yangında kitapların yandığını söylemişlerdi. (Hanedan ve Hanoda'ya başka bir yazımızda daha geniş yer vereceğiz).

MEKDAP

1749 sonrası Yatağan'daki mektepler hakkında Prof. Dr. Tuncer Baykara "Yatağan"

kitabının 92., 93. Sayfalarında aynen şu bilgileri vermektedir:

“Yatağan’da daha erken Türk devirlerinde, mesela XIV. Yüzyılda, muhtemelen ilk ve temel bilgilerin verildiği, İslamın esaslarının öğretildiği bir “mektep” bulunuyordu. Burada özellikle kışın erkek ve kız çocuklar Kur’an okumayı, İslamiyetin esaslarını ve öteki ahlaki temel bilgileri öğreniyorlardı. Ancak bu ilk dönemdeki eğitim hakkında yeterli bilgimiz yoktur.

Yatağan’da 1749 tarihinde camiin yanındaki ‘mektep’ yenilenmişti. Bu ‘mekteb-i lâtif’de camiin hocası muallimlik edecek, ‘muallim-i sıbyan’ da olacaktı. Varlığını yakın yıllara kadar sürdüren bu mektepte, bir dönemde Orta Camiin imam-hatibi olan Hafız İbrahim (Karaca) Efendi de muallimlik etmiştir.

1844 yılında Yatağan’da üç “Muallim-i Sıbyan” bulunuyordu. Demek ki bu 1840 tarihlerinde Yatağan’daki hemen her mahallede aynı zamanda bir “mekteb”, sıbyan mektebi bulunuyordu. Şakir Ali Efendi, Halil Efendi oğlu Halil Efendi ve Molla Abdülkerim oğlu Mehmed Efendiler “Çocuk Muallimi” idiler.

Yatağan’da mektebler, camiin veya mes-cidlerin yanındadır. Nitekim Medrese Camii yanında odanın bir “mekteb” olduğu rivayet edilir. Geleneksel “mekteb-i sıbyan”lar hakkında ne yazık ki bilgiler unutulmuştur.

Yatağan’da yüzyıllardır eğitim veren geleneksel sıbyan mekteblerinin yanında, yenileşme çağının şartlarına göre yeni mekteb açılmasının tarihi bilinmiyor. Ancak 1314/1898 Aydın Vilayeti Salnamesi, 120 talebesi olan Yatağan Mektebi’nde Ahmed Efendi’nin muallim olduğu kayıtlıdır. Bu mekteb, XX. Yüzyıl başlarında gerilemiş olmalı ki bir kısım Yatağanlılar Yüreğil’de açılan mektebe gideceklerdir.” (4)

MEDİRSE

Medrese hakkında Ali Vehbi Aykota Acıpayam kitabında; “Medrese, dine ve dünyaya ait bütün ilimleri okumak ve okutmak ve araştırmalar yapmak için kurulan binalara verilen bir isimdir. İslamiyetin ilk asırlarında medrese yoktu. Dini dersler camilerde okunurdu. Felsefi ilimler için de ayrıca darulhikme denilen müesseseler kurulmuştu”. (5) derken Vikipedi’de medrese: “Müslüman ülkelerde orta ve yüksek öğretimin yapıldığı eğitim kurumlarının genel adıdır. Medrese kelimesi Arapça ders kökünden gelir.” diye tarif edilmektedir. Medrese kelimesi arapça olup kelime anlamı “ders yapılan yer” olmakla birlikte, yüksek öğretim kurumlarına da “medrese” denilmektedir. Eğitim-öğretim kurumlarına “medrese” ismi ilk defa Türkler tarafından verilmiştir. Bu ismin ilk kullanılma yeri olarak çeşitli müellifler; Karahanlılar, Selçuklular, Türkistan ve Horasan gibi farklı devletleri gösterse de Selçuklularda Nizamiye Medreseleri ile asıl şöhretine ulaştığında birleşirler.

ACIPAYAM MEDRESELERİ

Genelde İslam beldelerindeki, özelde Türkiye’deki her medresenin tarzı, teşkilatı ve çalışma esaslarının farklı farklı olması tabiidir. Dolayısıyla Acıpayam ve Yatağan medreselerinde de farklılıklar olabilir. Acıpayam ve Yatağan medreselerinin yapısı hakkında Ali Vehbi Aykota şu bilgileri veriyor:

“İcazetli bir hocanın köylü yardımıyla vücud getirdiği, talebenin sığınma ve barınmasına elverişli, tek katlı ve kara örtülü hücre odacıklardan müteşekkil oturma ve çalışma yerleriyle, şerik adıyla guruplara ayrılan öğrencilerin topluca okumalarına kifayet edecek genişlikte bir katlı veya iki katlı dersanelerden ibarettir.

Bu okuma ve dersanelere talebe ve müderrislerin artmasına göre yenileri eklenmekte ve çoğaltılmaktadır. Yakın ve uzak

köylerden gelen talebe bu odalarda yerleşirler. Medresenin ayrıca mutbah (mut-fak) tertibatı yoktur. Yemek pişirme, yatıp kalkma, ders çalışma hep aynı odada yapılır. Medreseler köylerde hasat zamanının sonu ve bağların bozulmasını müteakip güzün (eylül) açılır, ilkbahar sonlarına kadar 7-8 ay devam eder. Arada Ramazan ve bayram tatilleri yapılır. Açılma ve kapanması için muayyen bir tarih yoktur” (6)

MÜDERRİSLİK

“Bu medreselerde müderrislik fahridir. Her müderris Allah rızası için talebesini okutmakta ve hiçbir yerden yardım görmemektedirler. Başlıbaşına birer talebe yurdu olan bu pansiyonlarda yatıp kalkan talebe hiçbir ücrete tabi değildir. Devlet eliyle de medreselere hiçbir yardım yapılmadığı gibi hiçbir alaka ve kontrol da yoktur. Müderrisler hükümet işlerine, idare ve muamelatına karışmamakla beraber tefsir, hadis, fıkıh ve feraizden edindikleri dünya ve diyanete ve ahirete taalluk eden bilgilerini cami kürsülerinden halka serbestçe söylemekte ve hak ile batılı ayırdederek doğru yolları göstermekte ve ahlaki fazileti aşılamaktadırlar.” (7) Osmanlı’nın son dönemlerinde (1316/1900-1321/1905)Denizli’deki eğitim hakkında araştırma yapan Doç. Dr. Mithat Aydın, “DENİZLİ’DE EĞİTİM. (Osmanlı Dönemi)” adlı eserinde, bu dönemde Acıpayam’ın çeşitli yerlerinde mevcut medreselerin yerlerini, medrese ve öğrenci sayılarını bir tabloda göstermiştir. Salname-i Nezaret-i Maarif-i Umumiye kayıtlarına göre hazırlanan bu tabloya göre 2’si Acıpayam’da, 2’si Güney’de, 3’ü Kızılhisar’da, 5’i Kayser (Yeşilyuva)’da, 1’i Yatağan’da, 1’i Yüreğil’de, 1’i Ayaz’da, kalanı da çeşitli köylerde 1’er adet olmak üzere Acıpayam’da toplam 29 adet medrese bulunmaktadır. Bu medreselerde en çok öğrenci; 6 yılın toplamı olarak 672 öğrenci ile Yatağan Medresesinde bulunmaktadır. Bu sayı Acıpayam Medresesinde 669, Kayser’in 5

Medresesi toplamı 594’tür. Diğerlerinde bu sayılar daha azdır. Bu verilere göre Yatağan’da 1 medrese bulunmakta ve 6 yılda toplam 672 öğrenciye eğitim vermektedir. (8)

Bizce bu veriler Yatağan Medreseleri hakkında gerçeği tam yansıtmamaktadır. Zira o dönemlerde orta ve yüksek lisans eğitim kurumu olarak Yatağan’da 1 değil 3 medrese bulunmakta ve sadece Büyük Medrese’de Ali Vehbi Aykota verilerine göre sadece 1 yılda 1.000-1.200 civarında kişi öğrenim görmektedir.

YATAĞAN MEDİRSELERİ

Yatağan’da, Yatağan Medresesi veya Büyük Medrese olarak da anılan/bilinen Yukarı Medresenin yanısıra, Hacıkaracalar Medresesi ve Apalızadeler Medresesi olmak üzere 2 adet daha medrese vardır ve toplam olarak Yatağan üç medreseye sahiptir.

YOKARI MEDİRSE

Yokarı Medirse, bazı kitaplarda “Büyük Medrese” veya “Yatağan Büyük Medrese” adıyla zikredilir ve daha çok bu adla bilinir. Yatağan’daki adı “Yokarı Medirse”, “Böyük Medirse”, “Goca Medirse” veya “Medirse”dir. Yokarı Cami’nin batısı ve kuzeyinde yer alan, bugün İslami İlimler Akademisi ve İmam Hatip Ortaokulunun da bulunduğu geniş alanda yer almış olduğu söylenmektedir. Çocukluğumuzda Yokarı Cami’in yanında kerpiç ve ahşap yapılı kocaman eski bir bina yer alıyordu, Kör İbrahim diye anılan ve bu medresede eğitim görmüş hafızlardan olduğu söylenen bir vatandaş da orada kalıyordu. Burasının Yokarı Medirse’den, diğer adıyla Böyük Medirse’den kalan son kalıntılardı. Prof. Dr. Tuncer Baykara’nın YATAĞAN kitabında 1968’deki haliyle (Shf.202) Koca Hoca ve Arif Hoca Dersaneleri olarak aşağıdaki resim yer alıyor. Başka dersaneler de dikate alınırsa Yokarı Medirse’nin çok daha büyük ve geniş alana yayıldığı anlaşılır.

Bu medrese hakkında Ali Vehbi Aykota Acıpayam kitabında şöyle diyor:

“Kazamızın en meşhur ve tarihi medresesi Yatağan’dadır. Takriben ikibuçuk asır evvel Hacı Mustafa Efendi (Vefatı: 1275/1859) tarafından tesis, inşad edilmiştir. Müteakiben damadı Aksekili Şakir Ali’nin tevarüs ettiği bu medrese halen bu zatın büyük oğlu Hacı Mehmed Efendi tarafından idare edilmektedir. Müderrisliğinin 60’ıncı senei devriyesini ikmal etmek üzere bulunan ve onbir defa icazet vermeğe muvaffak olan bu yüksek şahsiyet, yetiştirdiği müderrisleriyle Antalya, Korkudeli, Beşkaza, Meğri/Fethiye, Muğla ve Bozdoğan havalisinde yüzlerce medrese açılmasını sağladığı gibi kazamızın cetvelde adları yazılı köylerinde de medreselerin vücudlanmasına sebep ve vasıta olmuşlardır.

Yatağan Medresesi’nde halen askerlik şubesi defterinde kayıtlı 750-800, henüz askerlik çağına girmeyen gençlerle birlikte 1.000-1.200 arasında talebe vardır. Burası

İçanadolu’da Konya’dan sonra gelen medreselerin en mütekamilidir. (9)

Bu medirsenin tarih içindeki müderrislerini Ali Vehbi Aykota; “Hacı Mehmed, kardeşi Mahmud, Ahmed, Nazif, Abdurrahman, Hacı Mehmed oğlu Arif, Hacı Mustafa, Sait, Şakir Ali, Ömer, Abdullah, Zühtü, Hilmi, Mahmud oğlu Şakir, Mehmed ve hemşirezadesi Mustafa Zeki ve Osman, Sait oğlu Fahri, Ali” (10) diye sıralar.

Büyük Medrese diye bilinen bu koca medresenin sönüş sürecini Prof. Dr. Tuncer Baykara Yatağan kitabında şöyle açıklıyor: “Yatağan Medresesi 1914 yazında seferberliğin ilanı üzerine talebe ve öğretim kadrosundaki bazı genç müderrislerin askere alınması ile boşaldı. Sene sonlarında başlayan savaş sırasında ise artık öğretim büyük ölçüde durmuştu. Bu arada 1915 sonlarında da Koca Hoca vefat etmiştir.

Seferberlik sırasında askerlik çağına gelmeyen bir kısım gence Koca Hoca’nın büyük oğlu Arif Efendi ders vermişse de devrin şartları gereği bu önemli olmamıştır.

Apalızade Medirsesinin kurucusu ve müderrisi Mustafa Nuri Efendi’nin üç torunu. Mustafa Nuri Efendinin Uşak’taki oğlu Hafız Ahmet Efendi’nin oğlu Asım Yatağan (ortada) ile Mustafa Nuri Efendinin oğullarından ve Apalızade Medirsesi Müderrislerinden Mehmet Efendi’nin oğulları Mustafa Kazım Apalı (solda) ve Abdullah Apalı (sağda)

Hacıkaracalar Medirsesinin bulunduğu yer olarak tahmin edilen mahal.

Milli Mücadele sırasında da güçlük ve sıkıntılar devam ediyordu. 1922’de zaferin kazanılmasından sonra talebeler gelince, yeniden hevesle tedrisata başlandı. Ancak 1924 martında kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile medreselerin bağımsız idareleri kaldırılmış, Yatağan Medresesi de fiilen kapanmıştır. Bir yıl sonra 1925 gündönümündeki büyük sel felaketinin zararlarını önlemek için talebe hücreleri yıkılıp kerestesi ile sele karşı set yapılma-ya çalışıldı. Böylece 1924 ve 25 yıllarındaki iki olay, Yatağan Medresesi’nin sonu oldu.” (11)

Büyük Medrese müderrislerinin çocukları ve torunları Soyadı Kanunu ile “Akşit” soyadını aldılar.

HACI KARACALAR MEDİRSESİ

Yatağan’daki üç medirseden bir diğeri, Hacı Karaca Medresesi diye de bilinen Hacıkaracalar Medirsesi’dir. Kurucu müderrisi Karaca oğlu Seyid Osman Efendi’dir (1730-1791). Medrese’nin yanında bir de Mescid vardır ve Mescid ile Medrese binaları bu Osman Efendi’ye aittir. (12) Medirsenin kurucusu olan Müderris Karaca oğlu Osman Efendi’nin vefatından sonra

medirseyi oğlu Hacı Karaca Ömer Efendi (1770-1830) ve ondan sonra Ömer Efendi’nin oğulları Hacıkaraca oğlu Mustafa Efendi (1800-1860) ile Hacıkaraca oğlu Hüseyin Efendi medreseyi devam ettirmiş olmalıdır. Onlardan sonra ikisinin de aynı ismi taşıyan oğulları Osman Efendiler bayrağı taşımış olmalı. Yani bu müderrislerden biri Hacıkaraca oğlu Hüseyin Efendi’nin oğlu olan, 1860’lı yıllarda ünlü olan Osman Efendi (1826-1900), diğeri de Hacıkaraca oğlu Mustafa Efendi’nin oğlu olan Osman Efendi’dir. Hacı Karaca oğlu Hüseyin Efendinin oğlu Hacı Karaca “Osman Efendi, Koca Hoca’nın da hocası olarak O’na icazet vermiştir”.(12) (Prof. Dr. Tuncer Baykara’nın beyanına göre bu Hüseyin oğlu Osman Efendi’nin çocuğu-çocuğu yoktur). Medresenin diğer müderrisi Hacıkaraca oğlu Mustafa Efendi’nin oğlu olan (bazılarınca Bodur Hoca lakabıyla bilinir) Osman Efendi’dir ki oğlu Hüseyin Hilmi Efendi ile birlikte medreseyi devam ettirmiştir. Hüseyin Hilmi Efendi (Biber Hoca) 1900’den “1918’deki vefatına kadar Hacı Karaca Medresesinde öğretime devam et”miştir (12)

Soyadı Kanunundan sonra Hacıkaracalar “Baykara” soyadını almışlardır. Medirsenin yeri Hacıkaracalar Mescidinin yanındadır.(12) Mescid ise, yaşı müsait

olanlar hatırlarlar Hamdi Baykara'nın bugünkü evinin yanında cadde üzerinde yer alan ve bugün ona dair herhangi bir işaret ve kalıntı kalmamış olan "meçid" dir.

APALIZADELER MEDİRSESİ

Yatağan'daki üç medirseden biri de Apalizade medirsesidir. "XIX.yüzyıl ortalarında büyük ün sahibi olan Apalizade" (13) Mustafa Nuri Efendi tarafından, muhtemelen 1850'lerde kurulmuştur. (13) Mustafa Nuri Efendi'nin üç oğlundan biri Hafız Ahmet Efendi Uşak'ta eğitimde, biri Hafız İsmail Hakkı Efendi İstanbul'da eğitimdedir. Diğer oğlu Apalizade Mehmed Efendi de yanında Apalizade Medresesi'nde kendisinin yardımcısıdır. Mustafa Nuri Efendinin 1895'de vefatı ile medresenin idaresi oğlu Apalizade Mehmed Efendi'ye (Kazım dedemin babası) kalmış, İstanbul'da eğitimde bulunan "Fatih Medresesi'nden icazetli" (15) oğlu Hafız İsmail Hakkı Efendi de Yatağan'a dönmüş, kardeşi Mehmed Efendi ile Apalizade Medresesinde bir süre ders vermiştir.

Hacı Bekir oğlu Halil (Altıntaş) Efendinin kayınpederi de olan Apalizade Hafız İsmail Hakkı Efendi, 1904 yılında Edirne İptidai Hariç Medresesi müderrisliğine atanması sebebiyle Edirne'ye gitmiş, Apalizade medresesinde derslere kardeşi Apalizade Mehmed Efendi devam etmiştir. Edirne İptidai Hariç Medresesi'nden tekrar Yatağan'a dönen Hafız İsmail Hakkı Efendi kardeşi Apalizade Mehmed Efendi ile birlikte Apalizade Medresesinde ders okutmuştur. (16) "İsmail Hakkı Efendi'nin 1913 sonlarındaki vefatı ve Cihan Harbi sebebiyle bu medrese de çok geçmeden kapanmıştır" (12)

Sıdika (Apalı) ninem, kayınpederi olan Apalizade Mehmed Efendi dedemin "Koca Hoca" namıyla da anıldığını, çocuk ve torunlarına da "Hocazadeler" sülalesi denildiğini söylerdi, ki "Hocazadeler" zamanla "Hocalar"a dönüşmüş olmalı.

Apalizadeler soyadı kanunu ile "Apalı" soyadını aldılar.

Apalizade Medresesi, Ali Vehbi hocanın ifadesiyle "Büyük Medrese'nin kulağı dibinde olup İstanbul mezunlarından Apalizade Hafız İsmail ve kardeşi Mehmed Efendi'ler tarafından idare edil"miştir. (14) Medresenin yeri; eni Teke Müsellim Camii'nin yanındaki yol ile tepedeki çamlar arasında, boyu ise Dervişlerin evi ile Hacıbekirlerin evi arasında kalan mahalde yer almış olmalı. Zira buradaki medrese zamanla yıkılmış, arazisi medresenin son müderrislerinden Apalizade Mehmet Efendi'nin iki oğlu Mustafa Kazım Apalı ile Abdullah Apalı arasında taksim edilip bağ dikilmiş olmalı ki, bu bağın olduğu yer bugüne kadar Apalizade Mehmet Efendinin torunları arasında "medirse" olarak anılgelmıştır. Mamafih, Hacıbekirler de Apalizadelerin yabancısı olmayıp aralarındaki bağ sadece komşuluk bağı değildir. Son müderrisler Apalizade Mehmet Efendi ile Apalizade Hafız İsmail Hakkı Efendi'nin kardeşleri olan Emine hanım, Hacı Bekir Efendi (Altıntaş) ile evlidir.

Cumhuriyet öncesi eğitim sistemimizde Yüksek Öğretim seviyesinde eğitim veren eğitim kurumlarımıza Medrese, Yüksek Öğretim okullarında ders veren hocalara da müderris deniliyordu. Yazımızın başına dönersek Yatağan medrese ve müderris yatağı olur da, medreseler kapandıktan sonra, Yatağan'dan Yüksek Öğretimde ders veren hocaların yetişmesi sona mı erer? İlim geleneği devam eder mi?

Devam etmez olur mu hiç? İlim, irfan, bilim, teknoloji, zanaatta maharet bakımından oldukça münbit bir yer olan Yatağan, Üniversitelere hocalar başka bir ifadeyle çağdaş müderrisler yetiştirmeye devam ediyor; Allah sayılarını ve hizmetlerini artırsın. İşte Yatağan'ın yetiştirdiği, göğsümüzü kabartan Üniversite hocalarından bir güldeste:

YATAĞAN'IN ÇAĞDAŞ MÜDERRİSLERİ

(Alfabetik sırayla)

Prof. Dr. Ahmet Başaran: Hacettepe Ü. Eczacılık Fak. Dekanı. Dr. Baha Akşit'in yeğeni.

Prof. Dr. Ayşe Ayşen Baykara: Dokuz Eylül Ü. Tıp Fak. Çocuk Psikiyatrisi Anabilim Dalı. Emekli. Dr. Baha Akşit'in kızı, Ecz. Erkan Baykara'nın eşi.

Prof. Dr. Hüseyin Burak Baykara: Dokuz Eylül Ü. Tıp Fak. Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı. Ecz. Erkan Baykara oğlu.

Prof. Dr. Kenan Çoyan: PAÜ. Genel Sekreterliği yaptı.

Prof. Dr. Mehmet Arif Akşit: Pamukkale Ü. Kurucu Rektörü. Eskişehir Anadolu Ü. Tıp Fak. Pediatri anabilim Dalı. Dr. Baha Akşit'in oğlu

Prof. Dr. Mehmet Akşit: Twente Ü.

Prof. Dr. Mehmet Baykara: Akdeniz Ü. Tıp Fak. (Omarusta) Ömer Baykara oğlu.

Prof. Dr. Mahmut Faruk Akşit. Sabancı Ü. Mekatronik Mühendisliği. Prof. Dr. Cevat Akşit oğlu.

Prof. Dr. Mustafa Cevat Akşit: Sakarya Ü. İslam Hukuku. Emekli. Müderris Şakir Ali Akşit oğlu.

Prof. Dr. Nazan Keskin. PAÜ. Tıp Fak. Kamil Baykara kızı.

Yüreğil'li Prof. Dr. Ali Keskin'in eşi.

Prof. Dr. Osman Yürüktürk.

Prof. Dr. Şevket Murat Şenel. PAÜ. İrşaat Mühendisliği. Av. Fevzi Şenel'in oğlu.

Prof. Dr. Tarık Baykara: Doğu Ü. Makine Müh. Blm. Kamil Baykara oğlu.

Prof. Dr. Tuncer Baykara: Ege Ü. Ve Uşak Ü. Tarih Blm. Asım Baykara oğlu.

Doç. Dr. Celaleddin Baykara: Kırıkkale Ü. Makine Mühendisliği. (Gocahallan merhum) Mehmet Baykara oğlu

Doç. Dr. Fahri Tercan: Ege Ü. Tıp Fak.

Doç. Dr. Gökhan Korkmaz.

Yard. Doç. Dr. Mehmet Oruç Baykara. PAÜ. Jeoloji. Ecz. Erkan Baykara oğlu. (17)

DİPNOT:

1. Ali Vehbi Aykota. ACIPAYAM Avrasya Etnografya Vakfı Yayınları. Bursa-Orhangazi 2011 sh.94
2. Hayati Kuzucu. KOZAĞAÇ TARİHİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA <http://www.burdurtarihi.com/kozagac.pdf>
3. Prof. Dr. M. Cevat Akşit. DAĞARCIK. Gümüşev. İstanbul. 2019 Sh.1 Önsöz
4. Prof. Dr. Tuncer Baykara. YATAĞAN - Her Şeyi ile Tarihi Yaşatma Denemesi - Türk Tarih Kurumu - Ankara - 2013 Sh.92,93
5. Ali Vehbi Aykota. ACIPAYAM. Avrasya Etnografya Vakfı Yayınları. Bursa-Orhangazi 2011 sh. 103
6. Ali Vehbi Aykota. ACIPAYAM. Avrasya Etnografya Vakfı Yayınları. Bursa-Orhangazi 2011 sh. 199
7. Ali Vehbi Aykota. ACIPAYAM. Avrasya Etnografya Vakfı Yayınları. Bursa-Orhangazi 2011 sh. 202
8. Doç. Dr. Mithat Aydın. DENİZLİ'DE EĞİTİM. (Osmanlı Dönemi).Denizli B.Ş.B. Kültür Yayınları 2014 Denizli Sh. 47,48
9. Ali Vehbi Aykota. ACIPAYAM. Avrasya Etnografya Vakfı Yayınları. Bursa-Orhangazi 2011 sh. 99,100
10. Ali Vehbi Aykota. ACIPAYAM. Avrasya Etnografya Vakfı Yayınları. Bursa-Orhangazi 2011 sh.193
11. Prof. Dr. Tuncer Baykara. YATAĞAN - Her Şeyi ile Tarihi Yaşatma Denemesi - Türk Tarih Kurumu - Ankara - Sh.98
12. Prof. Dr. Tuncer Baykara. YATAĞAN - Her Şeyi ile Tarihi Yaşatma Denemesi - Türk Tarih Kurumu - Ankara - 2013 Sh.102
13. Prof. Dr. Tuncer Baykara. YATAĞAN - Her Şeyi ile Tarihi Yaşatma Denemesi - Türk Tarih Kurumu - Ankara - 2013 Sh.148,166
14. Ali Vehbi Aykota. ACIPAYAM. Avrasya Etnografya Vakfı Yayınları. Bursa-Orhangazi 2011 sh. 109
15. Prof. Dr. Tuncer Baykara. YATAĞAN - Her Şeyi ile Tarihi Yaşatma Denemesi - Türk Tarih Kurumu - Ankara - 2013 Sh.189,190
16. Cihan Baykara. Apalizade ve Devrindeki Eğitim Sistemi. Yatağan Dergisi. 10. Sayı. Sayf. 14-15
17. Prof. Dr. Tarık Baykara. Yatağan. Denizli B.Ş.B. Kültür Yayınları. 2019

40 KATLI TAVAS BAKLAVASI VE ÇOCUKLUĞUMUN DÜĞÜNLERİ

Gelin damadın evine getirildikten sonra uygun bir odada oturur damat ve arkadaşları kahveye veya bağpazarı denilen mevkîye götürülerek orada çay, kahve içilirdi.

OSMAN KEMAL SÜLEME

Tavas Zeybeği oynayanlar... (Temsilidir.)

O zamanlar düğünler genellikle sonbahar veya kışa denk getirilir, bağ, bahçe, tarla işleri bitince yapılırdı. Cuma namazı sonrası başlayan yemek ikramı ta gelinin çıktığı pazar öğleden sonraya kadar devam eder, yaklaşık 3 gün erkekler ayrı kadınlar ayrı yemek yedi.

Yemekler kocaman, kalaylı, bakır sinilerin etrafına asker biçimi diye tarif edilen sadece bir dizin sini altına geldiği diğerinin

dışta olduğu ve dolayısı ile sini etrafına en fazla insanın sığacağı bir tarzda oturma düzeniyle yenilir, bu düzene "mafil" adı verilirdi. Sonradan bu işlerin muhabbeti yapılırken filancanın düğününde şu kadar mafil yemek yenmiş denilirdi ki sayının çokluğu bir nevi öğünme, gurur ve hatırlı kişi olduğu anlamına gelirdi, unutmadan yazayım yemek yemek için gelen misafir-

ler bir sinilik-mafillik-olana kadar bekletirdi yani hemen üç, beş kişiye hadi sofraya buyrun denilmezdi zaten çok beklenilmeden 10 civarında misafir sayısı bulunuvetirdi.

Bu düğünler için ilçede davet edilecek evler düğün sahipleri tarafından- damadın veya gelinin ana babası-her eve tek tek gidilerek ve avluya kadar girilerek lisanen filan gün düğünümüz ve yemeğimiz var buyurun gelin denilirdi yani hem kız evi hem oğlan evi kendi taraflarını davet eder her iki evde ayrı ayrı yemek verilirdi. Küslük varsa zaten söylenmezdi de dalgınlıkla unutulursa çok büyük ayıp sayılır ve doğaldır ki düğüne, yemeğe iştirak edilmezdi.

Evlerde en fazla iki üç sini olur dolayısı ile düğün öncesi hem yemek yemek için hem baklava yapmak için komşulardan, akrabalarından ödünç sini toplanırdı. Siniler karışmasın diye altına veya kenarına işaret, harf konulurdu. Bu bakır siniler zamanla yerini alüminyum sinilere bıraktı şimdilerde zaten masalarda ve servis tabaklarında yeniliyor. Düğün sahibinin maddi durumuna göre ben diyeyim 20 siz deyin 40-50 sini Tavas usulü 40 katlı ve bol cevizli baklavalara açılır hatta bunun için bu işlerde becerikli hanımlar para ile tutulurdu. Bu siniler fırınlarda pişirttirilir şerbeti verilir filan... yani uzun ve çileli bir iştir vesselam.

Yemekleri şimdilerde olduğu gibi bu işleri profesyonel olarak yapan olmadığı için aşçı tabir edilen kadın veya nadir olarak erkek aşçılar yapardı hatta filanca kadın "bek güze aş vura" ona yaptırılmalı denilir aylar önceden o düğün için bağlanırdı.

Önce kapaklı çorba tasında kıymalı şehriye çorbası, etli patates aşı, etli bamya aşı, etli kuru fasulye, etli dolma, makarna veya pilav sırayla gelir duruma göre taze yeşil veya ateşte hafif kızartılmış kuru biber(aıcısı ve tatlı olarak), turşu, yoğurt mutlaka bulunurdu, eklemek olarak günler önceden yapılmış yufkalar hafifçe ıslatılarak-bu işleme yufka sulamak derler- yenecek hale

getirilir ve sininin üzerine uygun miktarlarda bırakılırdı.

Hadi buyrun, Bismillah komutu ile herkes tek bir çanağa, tabağa hücum ederdi, tahmin edeceğiniz gibi çanağın dibinde kalanlar atılmasın diye hadi bakalım beyler telef olmasın, günah olur, sünnetleyelim diye son kalanlarda bir şekilde tüketilir o sırada ayakta sofraya hizmet eden kişi ki çoğu gençlerden seçilir, boş çanağı kıvracık alır yerine sırada hangisi varsa o yemeği koyardı. Bu kişi aynı zamanda su veya ilave eklemek, kaşık, tuz gibi işlerin yardımcısı olurdu.

Son olarak yemek sinisi kalkar o kocaman 40 katlı, koca dilimli Tavas baklavası sinisi konulurdu, ben çocukken o sofralarda yediğim baklavanın tadını hiç bir zaman bulamadım, Antep- mantep halt etmiş benim nazarımda...Şimdilerde self servis tabaklarında mercimek çorbası, göveç türü bir yemek veya duruma göre tavuk ızgara, et köfte filan yanında pilav ve bir iki küçük dilim irmik helvası veya 3-5 tulumba tatlısı ile bu işler hallediliyor.

Gelin çıktığı gün-pazar günü- oğlan evinde arabalarla konvoy yapılarak davul zurnalı gelin almaya gidilir dönüşte gelin arabası ve davul zurna arabası en önde ilçenin önemli caddeleri muhakkak turlanır, hatta konvoydaki araba sayısı övünme ve gurur vesilesi olur.

Düğün evine bayrak asılır gelene gidene sigara, lokum, şeker ikram edilir ve Tavas zeybeği belki onlarca kere çalınarak oynanır bunun yanında Sepetçioğlu havası, Kasap oyunu oynanırdı. Bu kasap oyunu iki ele alınan iki bıçak ile oynanırdı ki şimdilerde bileni ve oynayanı sanırım kalmadı.

Oğlan evinde damadın arkadaşları ve istekli olanlar uygun bir yerde içki içer kendilerince çalıp söyleyerek eğlenirlerdi.

Gelin damadın evine getirildikten sonra uygun bir odada oturur damat ve arkadaş-

Düğün sinisi

ları kahveye veya bağpazarı denilen mekiye götürülerek orada çay, kahve içilirdi, düğün boyunca damadın sağdıçı damada her konuda rehberlik eder, yardımcı olurdu. Yatsı veya akşam namazına damat, arkadaşları ve akrabaları beraber gider namazdan sonra tekbirlerle damadın evine kadar yürünür ve düğün biterdi.

Geçmiş zaman olur ki....

ÇAT KAPI MİSAFİRLİK

Çocukluğumda hatta 90 lı yıllara kadar bizim oralarda misafirlikler çat kapı olurdu. Gündüz saat 10 da bile komşu kadınlar bir şeyi bahane edip, habersiz pat diye gelirlerdi, öğleden sonra gezmeleri zaten bilindik bir şeydi.

Akşam gezmeleri de aynı şekilde yapılırdı, ev sahipleri evde bulunamazsa geldiğinin ve döndüğünün ispatı olarak avlu kapısı önüne taş konulur veya kapıya tahta parçası, kağıt benzeri bir şey sıkıştırılırdı.

Ev sahibi o mu geldi bu mu geldi diye düşünsün dursun...

Ev telefonları alınmaya başlanınca ufaktan ufaktan telefonla haber edilip gidilmeye başlandı ki bu yeni bir devrin başladığına işaret ediyordu.

Misafirlikte çay ve bazı durumlarda kahve ikramı zaten olağandır da kışın kış meyveleri ve kuru yemiş (leblebi, kabuklu fıstık, kuru üzüm, kuru incir, mısır patlatması vb.) yaz aylarında ise kuru yemiş olmadan

üzüm, kavun, karpuz, şeftali vb. meyveler kocaman bir sini üzerinde getirilir. misafire sık sık buyrun hadi bakalım bitirin gibi ısrar yapılırdı buyurun dememek veya arada bir teklifi yenilememek ayıp sayılırdı ve çok dikkat edilen bir konuydu. Memleketten dışarıda olup yıldan yıla, izinlerde filan gelenlere daha bir özen gösterilir bazı meyveler soyulup eline tutuşturulurdu ki ben bu tür ikramdan rahatsız olurdum ama neticede büyüklerin, akrabaların ses çıkaramıyorsun o öyle görmüş ve o hareketi misafire değer vermek olarak nitelendiriyor. Gene de güzel adetlerdi be...

Rahmetli anam ömrünün son 6 yılını sürekli bizle geçirdi, evini komşularını, oradaki komşu ilişkilerini çok özliyordu, istiyordu ki canı sıkılınca çat kapı apartmandaki komşulara gitsin bir iki laflasın içi açılın veya aynı şekilde onlar pat diye bize gelsinler onunla konuşsunlar...ama bildiğiniz gibi şehirlerde hayat öyle dönmüyor. Çat kapı girebileceğin bir iki komşu ya vardır ya da yoktur.

HAKKI AĞIRBAŞ USTA İLE KONUŞAMAMIZ SÜRÜYOR -2-

Bağ makasından sonra pense yapımına karar verdik. Pense, Türkiye’de sadece İzmir’de İzeltaş’ta yapılıyordu, köylümüze pahalı geliyordu ama Avrupa’dan mal gelmiyordu.

MUSTAFA KARAKAYA

PENSE YAPMA MACERAMIZ

Değerli Yatağan Dergisi müdavimleri (kelime biraz eski mi oldu?) takip eden okuyucularımız, 39. Sayımızda Hakkı Ağırbaş ustanın Yatağanın demircilik sanatının açılımı (çok da yeni mi oldu, neyse) konusunda çabalarını anlatmıştı. Şimdi de yine demircilikten el aleti pense yapımı maceralarını takip elim daha neler neler var, bir bilseniz? Okumaya buyurun dostlar.

Bağ makasından sonra pense yapımına karar verdik. Pense, Türkiye’de sadece İzmir’de İzeltaş’ta yapılıyordu, köylümüze pahalı geliyordu ama Avrupa’dan mal gelmiyordu. Ülkemizin pense pazarı yerli üretime açıldı. İlk üretimi ben yaptım. Pense yapmak için makineleri araştırdım. Yenisi çok pahalı olduğundan yeni makine almamız mümkün değildi. Mesela; İzmir Fuarına gelen Amerika malı erozyon makinesi 90 bin dolardı. Köylü çoksa bu makineyi alamazdık.

PENSE MALZEMESİ

Pense yapmak için çelik malzeme aradık, istediğimiz malzemeyi bulamadık. Bulsak da giyotinler 10 mm çeliği kese-

Hakkı Ağırbaş ve Mustafa Karakaya

miyor. Bunun üzerine 10 mm lik kalınlığı haddehanede 10-15 cm. genişliğinde lama çektirdik. Ondan da netice alamadık. Araştırırken BMC kamyon fabrikasının difransiyel saç artıklarını bulduk. Bu malzeme 60 cm boyunda 10 cm eninde idi. Aynı malzemeden ebatları 2-3 şerit çıkarıldı. Biz onları alıp her çeşidini kullandık, uygun çelikti. Eğer o demirler olmasaydı pense yapamazdık. Çünkü haddehaneden çıkan kızgın lamalar işlem sırasında

suya dokunduğundan çelikleşirdi. Böylece preste kesim yapılmaz kalıpları kırardı. Lamaların 1x2 metre olmalarından giyotinde kestiremedik.

Pense kalıpları tek parçadır. Bunları kızdırıp friksiyon presle dövüp yapılmalı ama bizim friksiyon presimiz yok, alma imkânı da yok. Biz elimizde olan 100 tonluk enge-najlı presle plaka saçtan keserek yapma-mız mümkün. Bu sistem teknikte yeterli değil, böyle bir şey yapılamaz diyorlar.

MENEVİŞLENME DENİLEN İŞLEM

Pensenin kesici kalıplarını özel kalıp malzemelerinden değil, ucuz olan dozer sustasından yapıyorduk. Çünkü Özel malzeme bulamıyorduk. Bunu da teknikte kabul etmiyorlar. Dozer sustasından kalıp olmaz diyorlar. Biz o sustaları önce kömür alevinde kızdırır, suyunu alıp balyozla düzeltip, ocaktaki küle gömüp bir gün orada bekletiriz. Böylece sustalar çeliklik vasfını kaybedince işlemesi kolaylaşır. Meydan-da kalırsa az da olsa çelikleşir, işlenemez. Kalıp yapmak için ise o zaman tek makine vargel ve matkap var. Tüm kalıpları bunlarla yaptık. Vargel makinesi kalıp olacak malzemenin talaşını varıp gelip alırdı. Vargelden çıkan kalıpları zımpara taşında bir kısmını düzeltiriz. İnce tesviyesini mengenede eğe ile yaparız. Bazı kalıpları bir yıl bazı kalıpları birkaç ay kullanınca bozulabilir. Kalıpları devamlı yedeklemek gerekir. Bir kalıp yapımı en az 1 hafta 10 gün sürer. Bu kalıplar işlendi ama sertleşmesi için kömür ocağında kızdırılarak yarım bidon yanık motor yağı içine atarız. Bir gün soğuyuncaya kadar kalır. Kalıplar 25-30 mm dozer sustalarından yapılır. Yağdan çıkarılan soğuk kalıplar çam kömürü ocağında meneviş verilir.

Kalıbın sertlik derecesini kendi tecrübe-miz üzerine ince dişli eğe ile ayarlarız. Artık kalıp hazır, 100 tonluk prese takılır. Pense olacak 10 mm kalınlığındaki plaka

saç presin ağzına sürülerek kesim yapılır.

Pensenin çalışması için kalıbın daire kısmı ayrıca işlenmeli. Ondan sonra pensenin dişi, tel kesecek yeri için kalıpta bir yıl uğraştım.

Bağ makasında yaptığım sistemi şimdi de 5 tonluk presle 4 mm lik demirden yapamazlar. Pense de de daire kalıbında iki yerde çapak vardır. Pensenin dairesinin birbirine birleştirilip çalışması için dairenin tam olup oturması iki çapağın kesilmesiyle olur. Daireyi açmak için yine yumuşak olarak kalıptan çıkan malzeme önce 8 mm merkezden delinir. Sonra 27 mm daire açılır. 27 mm dışında kalan iki çapak kesilince daire tamamlanır.

PENSE DİŞLİ OLMALI

Diş açma makinesi araştırmamızda freze almamız lazım. Alamayınca Ankara Sam-sun yolunda ve İstanbul Bayrampaşa da ki hurdalıklardan işimize yarayacak hurda makineleri alırız. Köyde atölyemizde biz onu diş açar makine haline getiririz. Diş açacak aparatlarını Kırıkkale de yaptırı-

rız. Aparatlar daire şeklinde olur. Çıkıntılı olan kısım iri diş açar, daha yüzeyde olan ince dişlerde pensenin tutacak dişlerini açar. Bu aparatlar hava çeliğinden yapılır ve çok serttirler. Pensenin diş ve tutacak yerlerini açarken yani malzemeyi işlerken kesici yağı vardır, soğutmada o kullanılır.

Pensenin iki parçası da aynı ölçüde aynı şekilde yapıldığından birleştirilip delikten üç metre boyunda sekiz mm lik çubuk demirlerle akson malzemeye perçinlenince pense şeklini alır. Sonra sadece daire ile birlikte ocakta ağız kısmı kızdırılır, belli kızgınlığa gelince portakal rengini alır. Ocaktan alıp çeliğin

sertlik durumuna göre yağa veya suya atılarak pensenin suyu verilir, sertleştirilir. Sulanan malzeme çabuk soğur. Zımpara taşıyla elle yüzey taşlaması yapılır. Parlatmak için de parlatma keçesinde koyun-
yününden tutkalla sıkıştırılan daire keçe ile üzerine sıcak tutkalla zımpara yapıştırılarak dinamoda keçe hızla dönerken pensenin parlaması sağlanır.

Artık pensenin sapına izolesi takılır, yağlanıp, ambalajına konur. Yağlanınca açılıp kapanması kontrol edilir. Açılmazsa gevşetme işlemi yapılır, hatalı olan ayrılır.

PENSEYİ YAPTIK SIRA SATIŞINDA

İmal ettiğimiz penseleri burada köyde de verirdik, ama İstanbul ve Ankara hırdavatçılarına ambar ile gönderirdik. Ankara ve İstanbul'a gönderilenler imalatın % 95 ini karşılardı.

El aletlerinde Türkiye'de iki marka vardı. İzeltaş günde 60 tane civarında pense yapıyordu, biz ise günde 700 kadar yapıyorduk. Biz piyasaya pensenin tanesini 4 tl den satıyorken İzeltaş 35 tl den satıyordu. Tabi onun kalitesi bizden üstündü, biz bulduğumuz malzemeden onlar istedikleri penselik çeliği getirtiyordu. Bizimki 2. Kalite olmuş oluyordu.

Bir duyduk ki Manisa'da TSE si yok diye bizim malları toplatmışlar. Hemen Denizli'den öğrendik ki Ankara'ya gidip sorduk, TS damgasını aldık, diğer mallara da yapıştırdık. TS; Türk Standartlarına uygunluk belgesidir. Daha sonraları bir gün Acıpayam Sulh Hukuk mahkemesinden taklit malyapıyor diye işyerimizi arama emri çıkartmışlar. Hâkim inceleme yaptı, bizim mallarımızın taklit değil kendi imalatımız olduğuna karar verdi. Heyette olan İzeltaş Avukatı, Teknik ve Pazarlama müdürleri hemen değişip beni fabrikalarına davet ettiler, davete gitmedik. Eğer taklit yapıp piyasaya sürülseydi bizim 7 ceddimizi borçlandırırıldardı. Böylece Türkiye piyasasından bizi silip tek kalmak istediklerini anlamış olduk.

O zamanlar pensenin, bizim mallarımızın taklit olmadığına karar verdi. İzeltaş markalı mallar piyasada idi. Sonradan başka markalar da ortaya çıktılar.

Türkiye'ye Avrupa malları gümrük birliğine dâhil olmadığımızdan gelmiyordu.

Çin mallarının gelinceye kadar üretime devam ettik. Çin malları piyasayı doldurunca, onların malları hem ucuz hem bizden kaliteli. O yüzden satış yapamadık ve pense yapımına son verdik. Biz de Çin'den gelemeyen mallara ağırlık verdik. Mesela; Karadeniz de kullanılan çay kesme makası yaptık. Ayrıca et döveceği, tırmık gibi.

PENSE BİTTİ SIRADA NE VAR

Pense iş bitti emekli oldum. Ondan sonra bir Profesör Yatağan' gelmiş, "burada bıçakçılık ve kılıç yapıldığına göre mutlaka demir, krom gibi madenler bu çevrede olmalı, bu madenler uzaktan getirilemez" demiş. Bu benim aklıma yattı, zaten dağlarda dolaşmayı severim.

TOPRAK BERKETLİ

Bu arayışlarda dağda traverten buldum. Bu traverten sıcak sudan meydana gelirmiş, Denizliden Maden mühendisine danıştım. Mühendis o yerleri inceledi traverten bulduk ama çok değildi. Traverten olan yerlerin koordinatlarına göre haritasını çıkardık. Ankara'ya götürdüm, sahayı 3 yıllığına kiraladım. Hemen sondaj makinesiyle o bölgeden karot aldırıldım. Sondaj makinesi belli derinliğe inerek soba borusu gibi yuvarlak toprakta ve ne varsa çıkarıyor, çıkan malzeme incelenince altlarda neler olduğu öğreniliyor. Karotu incelemeye gönderdik ama zaten karotta çatlaklar vardı. Bu durum pek elverişli değildi. Ben burayı başkasına sattım. Onlarda karot yaptırmadan işe giriştiler. Ben bundan sonra Yüreğil'in üstünde Gökçekel'in kayasının dibinden 35 metrelik karot aldırıldım ama buradan da siyah çamur ve su çıktı. Yüreğil'in suyu buradan geliyor, siyah çamur ise buranın fay hattı olduğunu belirtiyor. Yani bu kayanın önü kırılmış, akdere tarafı üstte kalmış. Makineyi yukarıya çıkaramayınca gapızdan dönüp o bölgeyi de terk ettik.

KROM DENEN SİYAH VE AĞIR TAŞ

Bu sıralarda bir çoban bana söyleyince dağda siyah taşlar gördüm. Bunlar parlak siyah ve ağır taşlardı. Bu taşlar çevreye dağılmış halde yeryüzünde bulunuyordu. Taşları inceletince krom madeni olduğunu anladık. Kazı yaptık 10 ton kadar taşı kepçe ile çıkardık. Bunu duyan köylümüz Süleyman Karaman'ın İzmir'de MTA da çalışan amcaoğlu ÜlkerKaraman köye geldiğinde beni aradı, krom çıkardığımız yere gittik. Parçalara bakınca "1. Sınıf krom" dedi. "Biz MTA ya buralarda maden ve krom yok diye rapor vermiştik, raporu değiştirecem. Siz bu sahanın ruhsatını aldığınıza göre kazmaya devam edin" dedi. Meydanda bulunan 300-500 kg'lık parçaları görünce, "eğer damar 40 cm den fazla ise işletmeye değer, damar 2 metreden fazla olursa alüvyül âlâ, çok para kazandırır. Siz kazın 2 metre damar var gibi dedi". Biz kazmaya devam ettik ama damar bulamadık.

BİZİM KROM FRANSA YOLUNDA

Bulduğumuz kromdan bir parçayı incelenmesi için, Fransa'da laboratuvarında çalışan halaoğluna gönderdim. Onun da arkadaşı varmış, ona tahlil için kromu vermiş ama inceleme sırasında incelemeyi bilgisayar merkeze iletiyor, aynı zamanda sonuçlarda bilgisayar kromun ülkesini bile biliyor-muş. Bizim kromun Türkiye'den gittiğini öğrenmişler. Dışarıdan habersiz iş alıp incelemeye çok kızmışlar. Amiri Türkiye'den gelen kromu neden haber vermiyorsun diye kızmış. Bu inceleme sırasında Halaoglunun dediğine göre işten atacaklarmış ama daha önceden böyle bir şey yapmadığı ve benim ricam üzerine yerinde kaldı. Diye bana söyledi. Tahlilleri bize gönderdi ama biz ocaktan netice alamadık.

Çeşitli madencileri, yani maden ocaklarında çalışan tecrübelileri getirttik, gösterdik. Onların yol göstermelerine uygun

Hakkı Ağırbaş

olarak 50 metre kadar nizami şekilde tüneller kazıp ilerledik fakat kromu bulamadık.

Kazmaktan vazgeçince orman idaresine bildirdik. Önceden kazı yapmak için izin alınmıştı. İzinler ücretli oluyor. Bırakınca toprak yapısını eski haline düzeltip getiriyoruz. Onlar inceleyip işi bırakma belgesini alabiliyoruz.

Kiralanan maden sahası 3 yıllığına kiralanıyor. Eğer 3 yılsonuna kadar kazı yapmazsan sürenin sonunda MTA o sahayı satışa çıkarıp satıyor. Biz de kazdığımız yerden krom bulamayınca bıraktık. Yerini düzelttik, eski haline getirdik, orman idaresince inceleyip rapor veriyor. Maliyeden de vergi konusu bitiyor.

KROMUMUZ ÇALINDI

Krom konusunda değişik adamlara danıştım, beraber çalıştık. Eski madenci olarak gelenlerden birisi maden hırsızı imiş. Akşam olunca kazma işini bırakıp köye eve

geliyoruz. Bir gün bir gece gelenlerden birisi 50 NC gibi bir kamyonla gelip bizim 10 ton kadar kromu yükleyip gitmiş.

Benim su arama zamanından iki çubuklu bir sistem vardı, onu krom ayarına getirdim. 20-25 km. kadar uzaklıktaki kromu gösteriyor. İzlerden takip edip mezarlığa geldim, oradan Acıpayam tarafını gösteriyor.

Arabayı kızım sürüyor ben ekrandan takip ediyorum. Selleri (Dedebağ) köyünü geçtim, cihaz geriye gösterdi. Dönüp Antalya asfaltının köşesinde bekledim. Cihaz geçen kamyonunda kromu gösterdi. Arkasından takip ettik. Bir yandan Burdur'un yol üzerindeki en yakın ilçe jandarmasına hırsızlık var diye haber verdim. Onlar gelinceye kadar başka benzinlikten kamyon gitti. Ama jandarma geç geldi. İleriki karakolun onların sınırında olmadığından takip etmediler. Velhasıl bizim krom gitti gider, takip etsek onlar bizden önce Fethiye'ye varıp satacaklar. Önceden Fethiye de MTA'nın ilgilileriyle görüşmüştüm. Kromu satın alabileceklerini söylediler ama artık krom yoktu ve ben de boşladım.

Hakkı usta her şeyi bıraktı mı? Hayır, yeni arayışları oldu.

SU ARAMA ÇABALARIM

Hakkı ustanın maceralarına devam ediyor. Sizi fazla merakta bırakmadan yazıyla sizi yüzyüze getirelim. İşte yeni arayışlar, yeni maceralar, macera değil ama dikkat çeksin diye böyle yazdım, buyurun okuyalım.

“Ben 30 yıldır zaman zaman su arama işiyle de uğraştım. Toprağın altındaki su gölet gibi durgun olmadıktan sonra devamlı hareket halindedir. Bizim elektronik iki çubuğumuz vardır. Çubuklar + ve - kutupludur. Benim kan gurubum su aramaya elverişli imiş. Yıllar önce dağda birkaç kişi ellerinde çubukla dolaşıyor, bazen durup çubukların göstergelerine bakıyorlardı.

Bu durum benim dikkatimi çekti, ilgilendiyimi söyledim. Kan gurubumu sordu, sonra bana çubukları verdi ve tarif etti. Ben denileni yapınca alet su olan benim olduğum yeri gösterdi. Bu alet yani çubuklar çok marifetli vücut elektriği ile çalışıyor-muş, onun için kan gurubumu sormuşlar. Mustafa sen de soruyorsun ama şimdi gurubumu unuttum. Aleti gölün üzerinde durgunsuya tut göstermiyor. Yer altındaki hareketli suyu gösteriyor, yani sinyal veriyor.

Ben de bu çubuklardan edindim, yıllar içinde kullandım. Pek çok kişinin yer altında suyun olduğu yeri gösterdim ve su çıkarılmasını sağladım. Bu aleti krom, kömür arama hizmetinde de kullandım. Daha doğrusu hareketli metal cisimleri bile gösteriyor. Mesela; krom yüklü kamyonun hareketini görebiliyordum.

KÖMÜR ARAMA MACERAM

Yatağanda (dağlık alanda) Asar denilen yerde yıllar önceden kömür çıkarıldı. Fakat kalitesi düşük olduğundan, işletmeciler zarar edip kapattı. Aynı kömürün 15 km kuzeyinde ileride Karaçay(Kocapınar) köyünün içalan mevkisi var. Orada da kömür çıkarıldı. Asar galeri usulü idi, Karaçay açık işletme idi ama onlar da netice alamayıp kapattılar. Asardaki kömürü Aynes şirketi alıp karot yaptırdı, Manda mevkisinden kalınlık düşük olunca onlar da kapattılar. Eğer kömürün kalınlığı çok olsaydı, Aynes kömürü elektrik üretiminde kullanacaktı.

Ben araştırmaya devam ettim, Karaçay mevkisinde başka bir kömür madenine rastladım. İnce damarı (piç damarı) meydana karot yaptırılmadı o şekilde duruyor. Görünüşe göre kaliteli ama tahlil yaptırmadım. Bu işle uğraşanlara söyledim toprak altında kalmasın, işlensin diye onlar da ilgilenmedi. Bu güne kadar da ilgilenen yok. Bakalım kömür nerelerden baş gösterecek.

MANGANEZ MADENİ BULDUM

Ben bir gün Kefe yaylasında iken 4x4 bir araba durdu, 3 kişi indiler. Selam sabah-tan sonra bana Ziftli mevkisini sordular. Biliyorum dedim, anlamını biliyor musun dediler. Bilmiyorum deyince; zıvt anlamı maden olan yerin adıdır dediler. Bizim bildiğimize göre bu bölgeye sıvıtlıca deniyor. Mevsim son baharın son günleri hava oldukça serindi, bahara gelelim orayı bize gösterir misin, ben de gösteririm dedim gittiler. Onu da araştırmaya devam ediyorum.

Bizim kocaçal dağında benim krom aradığım sahada Manganez madeni de mevcut, görünür vaziyette. Tahlilini yaptırdım, kalite düşük dediler. O şekilde ucu görünür vaziyette duruyor. Manganez olmadan krom eritilemezmiş diye öğrenmiştim. Demek ki atalarımız demir ve kromu Yatağan kılıcı yapımında kullanmışlar, Yatağan kılıcı ondan dolayı nam salmış olmalı.(Öyleyse, Demek ki atalarımız çok keskin yatağan kılıcı için demiri, manganez vasıtasıyla da kromu eritip belli oranda karıştırıp külçe haline getirmişler. Bu külçeyi çam kömüründe ocakta kızdırıp döğüp döğüp kılıç yapıyorlardı. Kılıcın keskinliğini sağlamak için nasıl, neyle suluyorlardı. Ağzı keskin sırtı yumuşak olan yatağanın bu sırrı hâlâ bilinemiyor. 5000 yıllık sır çözülemedi. Araştırmacılara bir çalışma konusu daha.)

Ben yine dağlarda gezmeye, araştırmaya devam ediyorum. Allah sağlık versin, ekonomiye bunları kazandırmaya gayret ediyorum” dedi. Yatağan Dergisi olarak biz de Allah gayretini artırsın diyoruz. Hakkı usta sağ oldukça daha neler bulacak bakalım. Daha önceki bir bölümde toprağın bereketi denmişti. Bakalım toprağın bereketinde neler neler bulunacak Allah kerim ve kullarına bol bol veriyor.

SELÂMÎ ŞENEL HOCA İLE -3-

Eskiden İslamî ilimlerin okutulduğu medreseler yatılı olurdu ve ekseriyetle camilere bitişik inşa edilirdi. Böyle olunca okutulan ilim aynı zamanda hayata da tatbik ediliyor.

3. KISIM

Altınoluk Dergisi'nin 2023 yılı Haziran, Temmuz, Ağustos sayılarında yayınlanan röportajın 3. Kısım. İktibasına müsaade ettikleri için dergi yöneticilerine özellikle Abdullah Bey'e teşekkür ederiz.

"MEDENİYETİMİZİN TEMELİ KUR'AN VE SÜNNETTİR"

Denizli Medreseleri kitabının yazarı Selami Şenel ile Altınoluk Dergisinin Ağustos 2023 sayısında yayınlanan konuşmanın 3. Kısım. Konuşmayı yayınlamamıza müsaade ettikleri için Altınoluk Dergisi'ne teşekkür ederiz.

Hocam Denizli Medreseleri çalışmanızı hazırlarken Osmanlı bakiyesi pek çok hocanın hayat hikâyesine muttali oldunuz. Mesleğiniz de öğretmenlik. Geçmişi ve bugünü düşündüğümüzde nasıl bir Kur'an muallimi portresi çizersiniz?

SELÂMÎ ŞENEL: Üstadımızı gözünüzün önünde canlandırın. Gözünüzün önüne nasıl bir eğitici portresi çıkıyorsa sorunuzun cevabı orada. Bugünün bir Kur'an muallimi Üstadımız gibi olmalı.

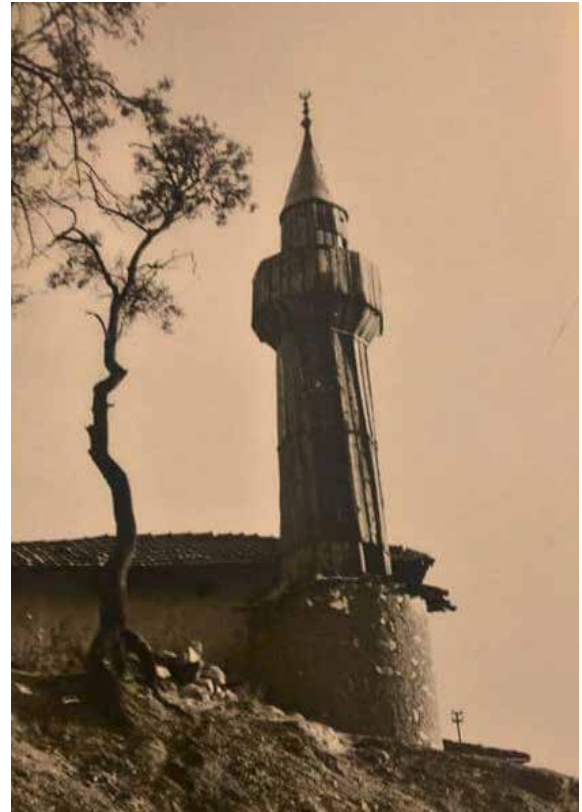
Bunu biraz açabilir misiniz?

SELÂMÎ ŞENEL: Muhterem Osman Efendi Üstadımız İmam-Hatip'te okurken Arapça derslerine giren Mahmut Bayram Hoca'dan zaman zaman bahsederler. Mahmut Bayram Hoca öyle iştiaqla derse gelirmiş ki bazen "Eğer Mahmut Hocanız

bir gün derse gelmemişse, hazırlanın, hocanın cenazesine gelirsiniz." dermiş. Ders anlatırken silgi kaybolmuşsa hemen cekeyle siler, o kadarcık bir vaktin bile boşa gitmesini istemezmiş. Hocaefendinin derdi sırf Allah rızası için öğretmek olduğundan kendini talebeden mesul hisseder:

"- Oğlum, ben Kızılminare Camii'nde imamım. Eğer dersi anlamayan varsa ikindiden sonra gelsin, ben onlara dersi tekrar edeyim." dermiş.

Hoca nasıl bir öğretme aşkı içerisinde değil mi? Peki Mahmut Bayram Hoca'yı

Tepe Mescit

yetiştiren zat kim? Osmanlı'nın son devir müderrislerinden olan Hüsrev Aydınlar Hocaefendi. Onunla ilgili de şu anlatılır:

Hüsrev Efendi, Mahmut Bayram Hoca gibi 15 - 20 tane talebeyi toparlamış ve bunlara önceleri Fatih civarında bir yerde ders okutmuş. Onların içerisinde kolejlerde okuyanlar da varmış. Hocaefendi onlara önce temel islamî ilimleri okutmuş. Uzun yıllar buna devam etmiş. Sonra hocaefendi rahatsızlanmış ve nefes darlığı, astım, kalp gibi hastalıkları ortaya çıkmış. Kendisi Çengelköy'de otururmuş. Tabii rahatsızlandığı için derslere gelip gidemez olmuş. Bunun üzerine talebeleri haftanın belirli günleri toplanıp ona ders okumaya gitmişler. Hocanın rahatsızlığı zaman içerisinde ilerlediği için bir süre sonra nefesi yet- memeye başlamış. Önce bir satır okuyor, sonra nefes alıyor, tekrar okuyor, dinleniyor. Bayağı eziyet çeker bir hale gelmiş. Öğrenciler kendi aralarında konuşmuşlar: "Biz yıllarca okuduk. Artık kendi kendimize yetecek hale geldik. Hocamıza teşekkür edelim ve artık daha fazla yormayalım." demişler. Hüsrev Hoca'ya da bunu ifade etmişler. Hocaefendi kibleye dönmüş, ellerini semaya kaldırarak:

"- Ya Rabbi! Şâhidsin. Ben bırakmadım, onlar bıraktı!" demiş. Böyle bir zat Mahmut Bayram Hoca'yı yetiştiriyor. O'ndaki bu gayret, Mahmut Bayram Hoca'ya inikâs ediyor ve Osman Efendi Üstadımız unutmadığı hocaları arasında zikrediyor.

Dini ilimleri okutmak sadece bilgi aktarımıyla olmuyor. Hâl de inikâs ediyor. Talebe hocanın halini görüyor. Takva sahibi ise takvasını, hizmet heyecanı içindeyse gayret-i diniyesini görüyor, samimiyetini, ihlasını görüyor ve bu hasletler talebeye yansıyor. Hocanın ortaya koyduğu örneklik de eğitim öğretimin bir parçası.

Eskiden İslamî ilimlerin okutulduğu medreseler yatılı olurdu ve ekseriyetle camilere bitişik inşa edilirdi. Böyle olunca okutulan ilim aynı zamanda hayata da tatbik

ediliyor. Mesela talebeler beş vakit namazı cemaatle kılıyor. Yani sadece namazın ahkâmını öğrenmiyor, ilim ve amel bütünlüğü kazanmış oluyor. Camide hocalarının halk- la olan münasebetlerini görüyor. Âdâb, erkân öğreniyor. Sürekli bir talim ve terbiye halinde oluyorlar. Hoca medreseye gelip dersini anlatıp gitmiyor.

Hocam medrese ve tekkelerin toplumdaki rolü hakkında bilgi verebilir misiniz?

SELÂMÎ ŞENEL: Medrese de tekke de Ashâb-ı Suffeye dayanıyor. Malumunuz Peygamber Efendimiz, Medine'ye hicretinin ardından Mescid-i Nebvî'yi inşa ettirirken aile- sine ait odaların yanı sıra kimsesiz fakir sahâbîlerin barınması için bir gölge- lik yaptırdı. Gerek Mekke muhacirlerinin- den gerekse daha sonra İslâm'ı kabul edip Medine'ye hicret edenlerden yoksul, yakını bulunmayan sahâbîler burada kalıyordu.

Ashâb-ı Suffe vakitlerini Resûlullah'ı dinleyip ondan İslâm'ın esaslarını öğrenerek geçirirlerdi. Bir süre sonra burası bir eğitim kurumu haline geldi. Zaman zaman Kur'an'ın nüzûlüne şahit olurlar, Peygamber Efendimiz'e sorular sorarak birçok meselenin aydınlanma- sına vesile olurlardı.

Ashâb-ı Suffe'nin eğitim ve öğretim işle- riyle bizzat Peygamberimiz alakadar olurdu. Suffe'de dersler verirdi. Hatta onlara yazı yazmayı ve Kur'an okumayı öğretmek üzere hocalar tayin etmişti. Yani Mescid-i Nebvi, sadece namaz kılınan bir yer değildi. Kur'ân ve Sünnet'in öğretim merke- ziydi. İşte İslam medeniyetinin temeli olan "Medine" şehrinin merkezi olan Mescid-i Nebvi; Kur'an ve Sünnet'in talim ve terbiye mekânıydı. Daha sonra kurulan bütün İslam şehirlerinde de bu örnek alınmıştır. O'nun için bütün bir İslam medeniyetinin temeli Kur'an ve Sünnet'tir. Bugün yendi- den kendi medeniyetimizi inşa ve ihya etmek istiyorsak müracaat edeceğimiz yer

bu iki kaynak olmalıdır. Ömer Kirazoğlu Ağabey'in bir ifadesini duymuştum: "Bu millet üç kıtaya hâkim iken, yalnız cami kültürü ile yetişmişti."

Tekkeler de yine bir eğitim öğretim merkezi olarak faaliyet göstermişler. Yani sadece tarikat âdab ve erkanının tedris ve icra edildiği yerler olmamış, Tefsir, Hadis, Fıkıh, Siyer-i Nebi, Türkçe, Arapça ve Farsça gibi birçok ilmin öğretildiği yerler olmuş. Gündüz vakti müsait olanlar camideki derslere katılmış, esnaf, tüccar gibi gündüz meşgul olanlar akşamları tekkelere gidip kendini dini konularda yetiştirmeye çalışmış.

Yine zenginler tuttıkları hocalarla konaklarında dersler ve sohbetler yaptırır, bunu bir hayır olarak görürlermiş. Ulemanın evleri ilme talip olan herkes için açık olurmuş. Hatta ulema, ilmini sadece kendi kafasında tutmanın vebalinden kurtulmak için kendisine talebe ararmış.

Yani yaygın bir okuma-okutma sevgisi var. Köylerde bile halk kendi aralarında toplanıp ilmini artırma gayreti içine giriyor. Okuma yazma bilen birisi Müzekki'n-Nüfus, Envaru'l-Aşikin, Ahmediye, Muhammediye gibi kitaplar okur, konu komşu da

dinlermiş. Bugün mevlid okutma geleneği bu kültürden günümüze intikal eden bir parça. Bizim haftalık ev sohbetlerimiz de aslında bir yönüyle bu geleneğin devamı mahiyetinde.

Hocam konu sohbetlerden açılmışken kardeşlerimize neler tavsiye edersiniz?

SELÂMÎ ŞENEL: Bu konuda bizim kendimizden yapacağımız tavsiyeler olamaz. Ancak büyüklerimizden seçtiklerimizi aktarabiliriz. Şöyle başlayalım:

Tasavvuf yolunun bir adı da nefis tezkiye-i ve kalp tasfiyesidir. Merhum Üstadımız Mahmud Sami Ramazanoğlu (kuddise sirruh) Hazretleri "tezkiye-i nefis ve tafsiye-i kalb'den maksat, emrâz-ı kalbiyye ve âfât-ı mâneviye'yi izâledir." buyurmuşlar, sohbetlerinde kalb konusuna ağırlık vermişlerdir.

Musa Efendi (kuddise sirruh) Hazretleri, Sâmi Efendi Hazretleri Üstadımızdan bahsederken:

"Kalb mevzuunda ısrarla dururlardı. Bilhassa Hakk yolcularının ihlaslı, müstakim, zeki, nazik, edebli, fedâkâr, sehâvetli, merhametli, herkesle geçimli, hulâsa, tam

mânâsı ile ahlâk-ı hamî- de sahibi olmasını arzu ederlerdi." bu- yuruyorlar.

Yine Musa Efendi Hazretleri:

"Cenâb-ı Hakk bizi elhamdülillah kendine kul yapmış, Habib-i Edibine ümmet yapmış, bizi bu güzel ve âli yola sevk etmiş, bundan büyük saa- det de mevzu bahis olamaz. Tekrar Elhamdülillâh. (Sâdık Dâna, Altınoluk Sohbetleri -5-, sh. 62)

Elhamdülillah devrimizde herkes Allah Teâlâ'yı arıyor. Cemiyet bu- nalım içinde, sıkıntı içinde huzursuzluk içinde ... Ne yapacağını bilemiyor. Hakikaten kendini kurtaracak şeyi arı- yor. Hatta bu sebepten birçok kimseler bozuk itikatlı yerlere dahi teslim oluyorlar. Bu bunalımda hayrı şerri tefrik edemiyorlar.

Elhamdülillâh bizim yolumuz belli. Büyük veliler yolu. Üstazımız Mahmud Sami Hazretlerini bilenler bilir. Kendisi kibâr-ı eh- lullahın en yüksek derecesi olan Sultan-ül Ârifin'di. Cenâb-ı Hakk bizleri bu büyük Allah dostlarının yoluna sevk etmiş. Yalnız bizler gelişigüzel bilgisizlik içinde hareket edecek olur- sak bu yoldan istifade edemeyiz. Yolun âdâbına muhakkak dikkat etmek lâzımdır. (Altınoluk Sohbetleri -5 - sh. 32)

Bize düşen vazife bu yolun icabı ne ise onu yerli yerinde isti'mal etme- ye gayret etmektir. Yoksa biz dünyaya başıboş olarak gelmedik. Gelişimizin sebebi var. Cenâb-ı Hakk'ın biz Müslümanları böyle âli yola sevk et- mesinin kıymetini bilmemiz la- zımdır. (Altınoluk Sohbetleri-5-, sh. 62)

Bizim yolumuz büyük velîler yolu. Alelâde, düzmece yapılmış bir yol de- ğil. Abdulkâ- dir-i Geylânî Hazretleri'nin, Şâh-ı Nakşibend Hazretleri'nin ve emsâli gibi Cenâb-ı Hakk dostlarının hayatlarına gıpta ediyoru- z.

Biz madem onları seviyoruz, onların yo- lundayız. Gayret edildi mi, Cenâb-ı Hakk aynı neşeyi bize de verir. Çünkü Cenâb-ı

Hakk'ın hazinesi geniş. Olsa da olmasa da nasibimize göre olanı alırız. Yalnız bu hu- susları dikkatle yapacağız. Bu işi ciddi ola- rak, seve seve yapalım ki terakki edelim ...

Bazı insan kinci olur, hased, tecessüs sâhi- bi olur, kibirli olur ... Bunlar, Allah muha- faza etsin, seilmeyen ahlâklar. Fakat biz gönlümüzü Cenâb-ı Hakk'a verdikçe, güzel güzel hasletler teessüs eder. Şefkatli, mer- hametli, hoşgörülü oluruz. Niye? Çünkü Cenâb-ı Hakk'ı biliyoruz. Bilenle bilmeyen bir olur mu? Olmaz. Cenâb-ı Hakk'ın izniy- le, böyle güzel huylara dönüş yapmış olu- ruz. İşle bu yolun kıymetini bilelim ...

Mümkün olduğu kadar birbirimizi sevece- ğiz. İstidatlı olanlara da bu yo- lu tavsiye edebiliriz. Bir arkadaşımız var; Kendisine bu yol nasib olmamış. Kendisine bu yolu tavsiye ederiz. O da girer, onun sevabın- dan biz de alırız ... (Altınoluk Sohbetleri 6- sh. 65 - 66)

Marifetullah ilminde terakki, kalb, gönül âleminin parlaklığına temizliği- ne bağlı- dır. Hak yolu yolcusunda dört haslet olur- sa sünuhat-ı Rabbani gönül âlemine bütün bereketi ve rahmeti ile nüzul eder. Onlar da şunlardır:

1. Kuvvetli ihlas sahibi olmak.
2. Samimi istikamet ehli olmak,
3. Gayretli, sebatkâr olmak
4. Tam teslim olmak.

Tasavvuf ehli, güzel ahlakla, sehavet, mer- hamet, nezaket, tevazu gibi güzel sıfatlar- la muttasıftırlar. Herkesle ge- çimli olup, basiret ve teenni ile ileriye görürler, her hatt-ı hareketleri Kur'an-ı Kerîm ahkâmı- na ve Sallallahü aleyhi ve sellem Efendimi- zin ahlâk, âdâb ve efaline uygundur.

Bunlar Allah Teâlâ ve Tekaddes haz- retle- rini ve Habibi edibini canların- dan, mal, mülk ve evlatlarından daha fazla severler. Eğer bunlara sevgi, sev- gi kâsesinden içi-

Üstâdından himmet (duâ ve teveccüh) bekleyen biri, az çok bir gayret sâhibi olmalıdır. Lutuf ve keremi sonsuz olan cenâb-ı hakk'ın kalp terbiyesi husûsunda da bir kuldan beklediği; "nefsini bilen rabbini tanır." Hakîkatinin muktezâsınca, ilâhî azamet önündeki acziyet ve "hîc"liğini idrâk ederek samîmî ve hâlisâne gayretlerde bulunmaktan ibârettir.

BERLİN'DE GENÇ BİR BERBER

EMRE KARABABA

Ben şahsen kendimi Türk olarak hissediyorum. Ben burada doğup büyümemle Alman olmam. Pek anlamı yok bunun. Ben Türküm. Neslim Türk. Her şeyim Türk.

Söyleşi: MUSTAFA NADİR ÖNAY

2014-2016 yılları arasında Avrupa'daki çetkimlerimizde Yatağan'dan Almanya ve başka ülkelere giden hemşehrilerimiz yanında onların değişik yaşlardaki çocuklarıyla da sohbet ederek yetişme şartlarını, okul ve meslek durumlarını, kültürel bağlarını öğrenmeye çalıştım. Yusuf Karababa'nın oğlu meslek eğitimi alarak berberlik yapan Emre Karababa da onlardan biri idi.

Emre Karababa

Emre bize kendin ve eğitimin hakkından biraz bilgi verir misin?

22 yaşındayım, Berlin'de doğdum. Burada okudum. Okulda birkaç yabancı öğrenciden biraz darbe yedim. Para haraç konusunda olsun. Liseye gittim. Arap kökenli yabancı arkadaşlardan yine darbe yedim. Okulu bitirdim, meslek yapmaya karar verdim. Berberliği denedim hoşuma giderse devam ederim dedim, devam ettim diplomasını aldım.

Meslek yapmaktan bahsettin biraz bilgi verir misin nedir meslek yapmak?

Şuan meslekle beraber 6 yıldır çalışıyoruz. Meslek 3 sene sürüyor. Ustalık belgemi yapmayı düşünüyorum. Liseyi bitirdim, liseden sonra berber olmaya karar verdim.

3 sene mesleğimi yaptım, diploma aldım. 6 senedir çalışıyorum, ustalık belgemi almayı düşünüyorum şimdi.

Sen bir Türk çocuğusun Denizlili baban. Nasıl etkiledi seni Almanya'da yetişmek?

Kimi zaman zorluklar çektik, yabancısı-nız, ne işiniz var burada, vesaire. Zorlukları başta okulda çekiyoruz. Başka kökenli insanlardan arkadaşlardan. Misal bir gün ilk okuldan çıkarken eve doğru gelirken yabancı arkadaş geldi. Ben sana borç para vermiştim geri istiyorum, diye geldi. Doğruluğu yok. Ben kimseden para almadım. Bu arttırdı miktarını. Kaçamadım, müdüre gittim şikayet ettim. Velisini çağırdı, konuştular. Sonra rahat bıraktı beni. Lisede

Berlin'den bir görünüm.

de yine aynı kökenli arkadaşlar kilomla dalga geçti. Çok kilolusun, soy ismimle dalga geçtiler.

Başka nasıl ayrımcılıklar gördün?

Yabancıyız tabi. Hep de kullanmaya çalıştılar, aşağıladılar. İşte yani metroda, otobüste kimileri tuhaf bakıyorlar, ne istiyorsunuz veya sorun mu var diye. Kimisi kavgatmek için bir bahane arıyorlar. Bak bir şey yapmadığın halde öyle zorluklar çekiyor. Öbür türlü gayet iyi.

Almanca eğitim mi gördün, evde Almanca mı konuşuyordunuz, derslerde Almanca olması nasıl etkiledi seni?

Okulda tabi her zaman Almanca konuşuluyordu. İslam dersimizde Almancaydı. Türkçe yoktu. Bir İngilizce dersinde İngilizce konuşulurdu. Öbür derslerimiz Almanca evde kardeşlerimiz arasında karışık konuşurduk. Annemle babamla sırf Türkçe konuşuluyor tabi. Dışarıda da yine fark ediyor, karıyor. Ama pek öyle etkilemiyor. Çünkü burada doğup büyüdüğümüz için pek zorluk çekmiyoruz

Okuldaki çevren nasıldı?

Genelde Türk'tü. Türkler de işte kalktık konuştuk ama bunlar pek öyle yoktu zaten benim lise sadece yarısı yabancı kökenli. Türkler çoktu. O yüzden Almanlarla pek şey olmadı. Sadece meslek okulunda birazcık ilişkim oldu. Orada sırf Almanlar vardı. İyileri var aralarında. Kötü anlamda Almanlarla bir şey yaşamadım. Benim tanıdığım Almanlar bizim Türkler gibiydi. Paylaşıyorlardı. Akşam dışarı çıkacağız gelmek ister misin? O tür şeyler yaşadım, kötü bir şeyim yoktu Almanlarla.

Hangi semtte berberlik yapıyorsun, Türkleri çoğunlukta olduğu bir semt mi?

Şimdi ben berberliği baya semtte yaptım, bizim dükkânın çevresi geniş hepsini do-laştım semtine göre değişiyor. Bizim bu genellikle Türklerin karışık olduğu yerlerde daha çok karışık geliyordu şu an ki çalıştığı yerde de yabancı kökenliler var.

Bu bulunduğunuz semtte berberlik gibi insanlar başka hangi ihtiyaçlarını karşılıyor?

Başka şeyler de var. Bizim orda Türk marketi de var. Genellikle Almanlar da bizim iş yerlerine geliyorlar. "Türkiye marketine geliyoruz. Türk lokantasına kahvesine, eğlence yerlerine gidiyoruz" diye anlatıyor çoğu.

Türklerden memnunlar mı?

Çoğu Türklerden memnun. Kafaların da canlandırdıkları gibi çıkmadı. Kimisi duyduğuna inanıyordu. Kabasınız diye. O konuda çoğu benim tanıdıklarım yanlış tanımışlar. Türkiye'ye gidip izin yapanlar bizden çok memnunlar. Bir de mesela bizim berberler, kulaklarını ateşle yakmak, ipe bıyık alma. Hiç usturayla sakal tıraşı bile yapmıyorlar, bu Almanlara ilginç geliyor. Tekrar arıyorlar bunu yapıyor musunuz diye. Yapınca da çok şaşıyorlar ve tekrar tekrar geliyorlar

Kendini Türk mü Alman mı hissediyorsun?

Ben şahsen kendimi Türk olarak hissediyorum. Ben burada doğup büyümemle Alman olmam. Pek anlamı yok bunun. Ben Türküm. Neslim Türk. Her şeyim Türk. Kendimi Türk hissediyorum. Türkiye'deki gibi rahat yaşayamıyoruz ama genel anlamda Türk olarak hissediyorum. Her sene büyüklerimin yanına Türkiye'ye gitmeye çalışıyorum. Ben bundan gayet memnunum Türkiye'dekiler de memnundur.

Almanya'da da ekmek kazanıyorsun belki burada evleneceksin ne söylersin?

Ben şuan farklı düşünüyorum. Ben burada büyümeme rağmen Türkiye'de yaşamak istiyorum. Türkiye'nin havasından olur. Veya dualı yiyip içeceğindir. Gönlüm Türkiye'de yaşamak istiyor. Buraya kıyasla büyük ihtimal buradaki gibi olacak. O yüzden şuan şimdilik buradayım. Bir müddet de burada kalırız galiba. İlerde tabi evlenip yaşlanınca belki her Türk gibi

gitmeyi düşünüyorum. İlerde kurallar ne olur bilemem. İleriki zaman gelince oturur düşünürüm, büyüklerimle, eşimle olsun.

İbadetlerini yapabiliyor musun?

Dinimi öğrendim. Almanya'da camiye gittim, kuran okudum, namaz kılma imkânım da var. Gittiğim yerlerde olsun ufak bir seccade serip namaz kılabiliriz. Tabi ki iş gereği camiye gidemiyoruz ama elimden geldiği kadar yapıyorum. Cumalar kılınıyor, camilerimiz var. Camimizde duyulmasa ezanlar okunuyor tabi. Vakit buldukça camiye gitmeye çalışıyorum. Olmayınca da Allah affetsin diyoruz

Tatil günlerinde görüştüğün arkadaşlar var mı?

Tatilde görüştüklerim var. İlk okuldan, liseden, meslekten tanıdığım var. Günden güne değişiyor. O arıyor bu arıyor oturuyoruz, cay içiyoruz, kafelerde kimi zamanlar Türklerle tavla okey oynuyoruz, ağabeylerle dini yönden konuşuyoruz genellikle. Öyle öbür türlü eğlence gibi mekanlarına hevesim yok, gitmem. Bu yaştan sonra da gitmem. Sakin yerlere gidip tavlamızı oynuyoruz, dini konularda ve başka konularda muhabbet ediyoruz

Senin yaşındaki Almanlar ve akranların nereye gidiyor genelde?

Benim yaşındaki Almanlar, gençler onlar diskoya, eğlence mekanlarına gidiyorlar. Alkol içiyorlar, sarhoş oluyorlar. Biz aile terbiyesi gördüğümüz için dinimizi bildiğimiz için alkole uzak duruyoruz. Bu yaşına kadar içmedim, içmem, öyle eğlence yerlerinden uzak duruyorum. Alkolsüz yerlerde oturup gülüp eğlenmeye bakıyorum. Öbür türlü nasıl diyeyim yani bilmiyorum çoğu sarhoş olanlar ne yaptıklarını hatırlamıyorlar. Ben güldüm eğlendim diyorum.

BÖLÜK PÖRÇÜK HATIRLAYIŞLAR -2

TARIK BAYKARA

1966-67 Denizli Lisesinde muhterem bir fizik hocası: Nail Gürsoy

Nail Gürsoy hocamız her fizik dersinde sınıfa girdiğinde, sınıfın tam önüne gelir ve 12-13 yaşlarında henüz çocukluktan yeni çıkmış Orta 1.sınıf öğrencilerine karşı hazırol vaziyete geçer ve başıyla selam verir. Bütün bir yıl boyunca bunu her dersinde yapardı. Bunun ne kadar onurlandırıcı ve saygı duyulacak bir meziyet olduğunu o dönemin cıvı cıvı, yerinde duramayan “kerataları” olarak elbette anlayamazdık. Belki de bu davranışından dolayı Nail Gürsoy hocamızın lakabı: “İmam” idi. Bu öğrenci insafsızlığı ile ilgi birşey olmalı. Ama bu hocamızı bundan dolayı asla unutmuyorum.

Benim Denizlisporum 2

Evet... Denizlispor maçları şenlikli olurdu ve ben 1966-1972 arasında nerede ise her hafta sonu Denizlispor’un maçlarını kaçırmazdım ve açık tribünde yerimi alırdım... Hatta bir defasında Amigo Saim’in önderliğinde düzenlenen taraftar toplantısına bile gitmişliğim vardır.

Maçlarda “vur!..vur!...vur!...vur!...” sesleri... bu bizim Denizlispor maçlarının raconudur...dınak gaşıma hessabı...”. Evet sık sık kavgalar bağırış çağırış olduğunda bütün tribün ayaklanır ve başlardı hep bir ağızdan “vur!..vur!...vur!...vur!...” diye ortalığı inletirlerdi... vuran vurur vuramayan yumruğu silleyi tekmeyi tokadı yerdı... biz de tribünlerde baya bir eğlenirdik...

Amigo Saim maçlardan önce ortaya çıkar ve bir anda büyük coşku oluşurdu...

“Horozlaar!!!...Horozlaar!!!...” diye başladık ve sonra “Yeşiiiiiii!... Siyaaah!!!... Denizli!...Denizli!...” diye devam ederdi...

Ve sonrasında en eğlenceli kısım.... “Bir baba hindiii.... Heeyyyy allahhh... ” diye başlayanı “...pilavda zerde!!... olaydı şimdiii... heeey allah allah allah heeey allah allah allah heeyallah...” diye devam eder arada elbette rakip takımı aşağılayan ve moraliniz bozmaya yönelik söylemler de elbette olurdu...

Bir defasında sakaryasporla maçı var bizim horozların... ve tezahüratlar bildik... ve derken başlıyor..”sakarya ovası... ib..e yuvası... sakarya ovası... ib..e yuvası... sakarya ovası... ib..e yuvası...”

"Heeeeyyytttt!!!!!!..." diye gürledi seyircilerden birisi "ne oluyor lanğğğ... Sakarya Meydan muharebesinin yapıldığı o şerefli yere siz nasıl böyle bağırırsınız lanğğğ... Kesin lanğğğ..." ve seyirci bir anda sessizliğe büründüydü....Hakikaten de o çamur ve kendinden geçmişçesine holiganlık taslayan Denizli seyircisi anında böyle tezahüratı kesti...

Denizli Lisesi yıllarından...Lise futbol takımı

1966 yılında tıfıl 11 yaşında orta 1 öğrenciydim ve yenicene lise de ki özel sınıfta başladıyım. Teneffüs arasında tatlımsı kekrek tatlı poğaçamsı böreği kemirirken pansiyon binasının önünde koca koca lise- li ağabeyler futbol takımının antrenmanını yapar ve imrenerek seyredirdim. Önde soldan 2.Sarı Zeki abey ve onun da yanında Edip abey. Dikkatimi çektiydi bir de ayakta sağdan 3. Şükrü-santrafor....

Sarı Zeki falsolu vuruşlarıyla tanınırdı ve hatta bir defasında penaltı atmış verdiği falso nedeniyle top korner bayrağının yanından taca çıkmış derlerdi. Nostalji işte amma ki hem Sarı Zeki abey hem de Edip abey yakın zamanda vefat etmişler ve içim cız etti. Allah rahmet eylesin. Tabii sonra bu takıma ben de girdim amma tam benim oynayacağım dönemde yani Lise 3 te-yıl 1971-72, yaptıkları bir hileli oyuncu oynatma davasında bütün takım ceza aldı, turnuvalardan men edildi ve ben o formayı hiç giyemedim.

"Mekanik Türk"

3 haziran 2023

The Times gazetesi deepduru!!!!!!.....

How does AI threaten us — and can we make it safe?

The year is 2033 and the future of our species is in the hands of a super-intelligent AI. To avert a crisis that is making our planet uninhabitable, the machine is asked to find a way to halt climate change. It has an idea. Through Amazon's Mechanical Turk service, it recruits a biology...

• Aynen şöyle diyor, The Times gazetesi 3 Haziran 2023 tarihli haberinde....

"Yapay Zeka bizi nasıl tehdit ediyor.... Ve bunu güvenilir yapabilecek miyiz?

2033 yılında gelecekte insanoğlunun kaderi süper-akıllı Yapay Zeka'nın ellerinde olacak. Gezegenimizi yaşanmaz hale getirebilecek bu krize karşı, özellikle İklim Değişikliği sorunu için yapay zeka makinesine soruldu. Evet bir fikri vardı. Amazon'un "MEKANİK TÜRK" hizmeti vasıtasıyla yanıt geldi. Biyolojiden yararlanın....

• Bu Mekanik Türk ne ola ki??? İşte burada.....

Zamanında satranç oynayabilen Osmanlı kıyafetli ve çehreli bir otomat olarak yapılmış bir robot (1770 yılında bir Macar tarafından)-dikkat! Meğerse içine usta bir satranç oyuncusu gizleniyor ve aslında o oynuyormuş.....

KÖSTEBEK TABANCASI

Zamanla bizim bu tabanca işini, bizim geliştirdiğimiz tabanca örneğini alıp yapanlar çıktı. Ama bu taklit bizimkini tutmazdı.

ÖMER KOCAKAYA

1969-1970 yılları çocukluk yıllarımız. Bu yıllar çevremizi ailemizi gelişmeleri yeni yeni tanımaya başladığımız yıllar. Babam evimizin bahçesinde biriketten çevrilen yerde duman, sis ve kömür kokusu içinde bakır tabak tencere kazan gibi şeyleri parlatıyordu. Yani kalaylıyordu. Babam Kalaycı Hasan Ali köyün bakır kaplarını kalaylıyordu.

Bize köyde önceleri Pannalar derlerdi. Sonradan Kerimceler dendi. Dedelerim demirci ve çiftçi imiş. Dedemin adı Abdülkerim. Beş çocuğu olmuş. Hüseyin amcam, babam Hasanali ve 3 kız kardeş. Kız kardeşleri Ayşe (Hacıbekirler), Emine (Dellanna), Hatçana (Mollabekirler) sülalelerine gelin gitmişler.

Babam bir demirci ustası ve aynı zamanda kalaycı idi. Yatağanda ustalık babadan oğula geçer. Demirciliği dedemden öğrenmişti ama kalaycılığı kimden öğrenmişti bilmiyorum.

Kalaycılığı dışında zaman zaman bir alet yapardı. Bu aletin adı afyon kozalağı aleti idi. Yaklaşık 10 cm ağaç bir sap ve ucuna üçgen şeklinde metal bir aparat yapardı. Bu alet afyon kozalağını çizmek için kullanılırdı. Bu aletle birlikte çizilerek kozalağın dışına çıkan afyon sütünü toplamak için tenekeden ayrı bir aparat daha yapardı.

Köstebek tüfeği

Ben küçükken Hüseyin amcam ile Çardak, Kırılı, Doğanbaba taraflarına değişe giderlerdi. Pekmez, kuru üzüm gibi mevsimine göre ürünleri satmaya çalışırlardı. Küçük Çal'da ormanın içinde bir tarlamız vardı onu ekip biçerlerdi.

Daha sonraları Kerim ağabeyim askerden gelmişti ve babamla birlikte yola giderlerdi. Yapılan malları ve köyden aldıkları başka malları tahta bir bavulun içine yerleştirip çevre il ve ilçelere giderler ve 3-4 hafta gelmezlerdi. Komşularımız amcalarımız bize takılırlardı. Babana çingeneler biniyorlarmış diye. Tabi biz de kızardık.

Hatta hiç unutmam Gediz depreminde kalmış oldukları otel hasar görmüş. Altında kalmamışlar ama toz toprak içinde kalmışlar. Geldiklerinde tahta bavul

**Yatağanda köstebek tüfeği yapan
Kerimcelerin Hasana Ali ve ailesi.**

içindeki toz toprak inşaat artıkları çakı bıçakların üstünü kaplamıştı. Uşak Karahallı Gediz ilçelerine sık yolculuk yaparlardı. Bu arada bizim elle çevrilen preslerde 50 kuruş genişliğinde delik açardık. 6-7 yaşlarında elle ocağı alevlendirmeye yarayan, elle çevrilen körüğü çevirirdim. Bazı parçaları toplayıp montajını da yapardık. O zamanların aletleri otomatik değildi. Tüm işlemleri elle yapardık. Ocağın körüğü gibi matkap da elle çevirmeliydi. Onu çevirerek babamlara yardım ettiğimiz gibi keski ve delgi gibi işleri de yapardık. Rahmetli annem bir kabın içinde getirdiği boya ile siyah yağlı boyama işlerini yapardı.

KÖSTEBEK TÜFEĞİ İMALATI

Babamlar alışveriş için bu yolculuklara gider gelirken daha sonraki yıllarda imal edeceği bir aletle geldi. Dış kısmı ağaçtan kaplanmış kutuya benzer bir şeydi. Bu sonradan öğrendiğimize göre bir köstebek tabancası imiş. Bu kutuya benzer şeyin içinde kapsülün konduğu meme kısmı ve onu patlatacak bazı parçalar gözüktüyordu. Ülkemizin bazı bölgelerinde kayseri ve Gaziantep gibi yerlerde gördükleri

bir makinayı parçalarına ayırıp taklidini yaptıkları gibi babam da köstebek tabancasını söküp parçalayarak nasıl ve nelerden yapıldığını gördü. Fakat bu getirdiği köstebek tabancasının aksine ahşap kullanmadan tamamen demirden imal etmeye karar verdi. Yani bir nevi gördüğü bu aleti geliştirdi.

Babamın yaptığı köstebek tabancası için 20 cm bir boru ve diğer tel parçalar gerekiyordu. Bunları temin etmek için de o zamanlar bunları bulabileceği Denizli Bayramyeri'ndeki hurdacılar gider buradan boru ve telleri temin ederdi. Onları da Paşaların Mehmet Emin amcanın minibüsüyle, minibüsün üstündeki bagaja bağlayarak getirirdi. Gelen bu 4 metre uzunluğundaki boruları mengeneye kıstırarak 20'şer santim boyunda el testeresiyle keserdik. Alt tabladaki borunun geçmesi için Karalların Kara Mustafa amcaya gidip kalıp yaptırdık.

Zamanla bizim bu tabanca işini, bizim geliştirdiğimiz tabanca örneğini alıp yapanlar çıktı. Ama bu taklit bizimkini tutmaz-

dı. Bizimki gibi gösterişli değildi. Malum Yatağan'da birisi bir şey bulur yaparsa hemen taklidini de yaparlar. Sonradan komşumuz Uncuların Osman amcagil de yapmaya başladılar.

Bizim köstebek tabancası imalatımız bazen yanlış anlaşılabilir, gerçek tabanca zannedilebiliyordu. Hatta bir seferinde İstanbul'dan iki kişi gelmiş. Sivil polismişler. Babama yüklüce bir sayıda tabanca alacaklarını söylemişler. Onların istediği kadar olmayınca komşuya göndermiş. Komşuya gidip köstebek tabancasını görünce gerçek anlaşılmış. Meğer aradıkları sahici bir tabancaymış. Büyük ihtimalle köstebek silahına da tabanca dendiği için birileri bilmediklerinden burada tabanca üretiliyor diye ihbar etmiş olmalı. Fakat gerçek kısa sürede anlaşıldığından bizim aradığımız bu değil diyerek çekip gitmişler.

Bu işi geliştiren komşularımız pres makinası, punta makinası tüm işleri makinalarda yapmaya başladılar.

Zamanla ben de işi iyice öğrendim. Kendi başıma 5-6 tane yapardım. Babam satıp bana bir lira verir beni ödüllendirirdi. Si-

gara mı alacaksın yoksa fırında ekmek mi yağlatacaksın yoksa dondurma mı yiyeceksin diye sorulurdu. Tabi kızardım bu soruya. Daha sonra Kerim ağabeyim Almanya'ya gitti. 1972 yılıydı. Bir müddet daha yalnız olarak bu işi sürdürmeye çalışan babam yaşlılık ve yalnızlığın verdiği yorgunluktan dolayı devam edemedi ve köstebek tüfeği yapmayı bıraktı.

Komşularımız imalata bir müddet daha devam ettiler ama bir müddet sonra onlar da Denizli'ye taşınıp işi bıraktılar. Köstebek tabancası yapan Yatağan'da kimse kalmadı.

Köstebek gibi tarlalar için zararlı bir türe karşı babamın yolculukta görüp köye getirdiği bu aletin Yatağan'daki macerası da böylece sona erdi.

Duyduğumuza göre Bu tüfeği geliştirenler olmuş. Kırmalı ve kartuşlu şekilde yapmışlar,

Babam eli sanata yatkın çalışkan bir insandı. Ama sonra işten el çekti. Beş vakit camiye gider gelirdi. Kapı için deve çanı getirip asmıştı. Girer çıkarken büyük bir ses çıkarırdı. Sabah namazı için namaza giderken bu çanın sesi 500 metre ilerdeki komşulara duyulacak kadar çok çıkıyordu. Mahallemizdeki bazı memurların çanın bu sesinden zaman zaman rahatsız olduklarını duyardık.

Annem 1997 Yılında Babam 2001 Yılında vefat etti.

Şimdi Yatağan'da benim küçük kardeşim Hüseyin Kocakaya el dövmesi bıçak imalatına devam ediyor. Çok kaliteli ve günde yalnızca üç adet el sanatı bıçaklar yapıyor. Kendi imkanlarıyla evde eski atölyeye bir de etnografik alet edevat eşya ne bulursa toplayarak bir de müze yaptı. Ben de sağlık Bakanlığımıdaki işimden emekli olduktan sonra bazen kardeşime yardım ediyorum.

İlk Avrupa Seyahatım: BELÇİKA

Belçika seyahatim, benim Avrupa ile ilk temasım olduğu için hayatımda önemli bir yer tutmuştur. Bunu daha o günlerde, bir Dışişleri görevlisine de belirttiğimde, o Avrupa'yı nasıl bulduğumu sormuştu...

Prof. Dr. TUNCER BAYKARA

1972 ocak ayında, bir Nato faaliyeti dolayısıyla gittiğim Brüksel, benim Avrupa'yı ilk görüşümdü. Bu sebeple hayatımda önemli bir olaydı. Dışişleri Bakanlığı, Üniversiteden giden yazıya göre, 13.01.1972 tarihli bir yazı ile Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Asistanı Dr. Tuncer Baykara'nın, üniversitelerimizden 25 asistanın katılacağı ve 24-25 Ocak 1972 tarihlerinde yapılacak seminere iştirak edeceğini belirten, Erdem Erner imzalı Dışişleri Bakanlığı yazısı gelmişti. Bir başka belgede "Nato ve Karşılaştığı Sorunlar" konulu toplantı için 23-29 Ocak tarihleri belirtilmiş.

Birkaç gün önceden (19 Ocak) Ankara'ya giderek, pasaport işlemleri için koşuşturmuş, benimle gelecek arkadaşın işini de hafifletmişim. Geç de olsa, zamanında görev pasaportlarını aldık; öteki işlemleri de tamamladık ve Ankara'dan bineceklerle uçağa binmek üzere hava alanında toplandık. Katile başkanı Dışişlerinden Gün Gür bey olup, ayrıca Prof. Aydın Yalçın da bulunuyordu. Dil Tarihten kimse yoktu; Siyasaldan Nuri Bey, Ortadoğu'dan Fersun ile bir delikanlı, Hacettepe'den Cihat

Hotel Central, Brugge

vs bulunuyordu. Cihat'ı (Özönder)bu vesile ile ve Dursun Yıldırım'ın selamı ile de tanımıştım ve tanışıklık Cihat'ın vefatına kadar devam etti.

Kafileyi ilk defa tam olarak Brüksel'de uçaktan inince görmüştüm. Ankara sislili olduğundan geç hareket etmiş, İstanbul'daki uçağı bizi bekler bulmuştuk. Bu uçakla gelen bir hanım arkadaş "Ohh" demişti, "nihayet sansürsüz bir film sey-

Belçika Bröge

rededileceğiz". Ben de merakla sinemalara koşmuş, sansürsüz film nasıl olurmuş görmek istemiştım. Oysa Türkiye'dekiler ile arada pek fark yoktu.

Bir pazar günü (23 Ocak 1972) geç vakitlerde vararak Türkiye saatiyle 18,44 de oteldeki odama yerleştiğim Brüksel'deki günlerimi, askerde iken (1972-73) ayrıntılı yazmışım.

Belçika seyahatim., benim Avrupa ile ilk temasım olduğu için hayatımda önemli bir yer tutmuştur. Bunu daha o günlerde, bir Dışişleri görevlisine de belirttiğimde, o Avrupa'yı nasıl bulduğumu sormuştu. Ben de "İstanbul'un Tarlabası'sından pek farkı yok" deyince, "ama burada hiç elektrik kesilmez" diye önemli farkı belirtmişti.

Fransızcam çok iyi değildi ama anlıyor ve işimi görüyordum. 1935'lerde yapılmış olan lüks sayılabilecek Hotel Central adlı otelde tek kişilik oda da 535 Belçika frangına kalıyordum. Fakat arkadaşlar ucuza getirmek için ikişer kişi kalır oldular. Ben de son anda bir arkadaşla kalmak istedim.

Otelci, "ama bu geceyi bilmem neresi karşıılıyor, beyhude rahatsız olmayın" deyince teşebbüsümüz yarım kalmıştı. Odam genişti, banyo ve tuvalet dairesi de büyüktü. Meydana bakıyordu ki öteki arkadaşları-mıki bu kadar büyük değilmiş.

Bröge ve NATO karargahını da gezdik bu arada. NATO baş delegemiz Muharrem Nuri Birgi bizleri geniş bilgisi ve insanlığı ile hayran bıraktı. NATO yetkilileri de iza-hatlarda bulundular. İkinci derece görevliler içinde kendisi gösteren, sonradan adını duyduğum ve halen de ismi sık duyulan Kamuran İn an beyefendi idi. Onun yanına oturunca, yemeklerde domuz eti yemek tehlikesi olmuyordu; çünkü o da bu konuda titiz idi. Ama ara sıra Mustafa Fayda arkadaşımın başına gelir gibi olan kazalar da bizi bekliyordu.

Brüksel'i iyice gezip tozdum. Zaten şehrin merkezinde kalmıştık; ben yürümeyi de seviyordum. Ayrıca çok yerlere otobüs ile gitmiştik Dönüşten önce biraz alış-veriş de ettik ki babama bir radyo, kendime de tıraş makinesi almıştım. Sonrasında katile ile birlikte döndük. Ben hemen Erzurum'a dönmeyip, birkaç gün İzmir ve Denizli'de dinlenmek istedim ve dinlendim.

PAÜ'lü Akademisyen hemşehrimiz TRT Türk'ün Konuğu Oldu

29 Mayıs 1453 tarihinde fethedilen İstanbul'un ele geçirilişinin 571. yıl dönümünü konu alan programda kuşatma öncesi ve kuşatma sırasında yaşananlar ayrıntılı bir şekilde konuşuldu.

Pamukkale Üniversitesi (PAÜ) İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi (İTBF) Tarih Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Selim Parlaz, TRT Türk'te yayınlanan Rehber adlı programının konuğu oldu.

29 Mayıs 1453 tarihinde fethedilen İstanbul'un ele geçirilişinin 571. yıl dönümünü konu alan programda kuşatma öncesi ve kuşatma sırasında yaşananlar ayrıntılı bir şekilde konuşuldu. Fatih Sultan Mehmed'in şehzadelik yılları, ilk saltanat dönemi ve bu sırada yaşanan gelişmeler ve akabinde İstanbul'a olan ilgisinin başlaması, hedefi doğrultusunda yaptığı hazırlıklar ve kuşatmanın safhaları ve kırılma noktaları hakkında sorulan sorulara cevap veren Parlaz, İstanbul'un coğrafi konumu itibarıyla Osmanlıların Rumeli ve Anadolu'daki topraklarının tam ortasında yer aldığını, Karadeniz, Ege ve Akdeniz hatları arasında bir geçiş bölgesi vasfıyla şehrin çok göz önünde bir yer olduğunu, Bizans payitahtının iç karışıklık çıkarmak için taht iddiacısı Osmanlı şehzadelerine kucak açması ve haçlı seferlerini teşvik etmesi gibi etkenler bir yana, sadece Osmanlı topraklarının bir bütün haline getirilmesi için bile bu kentin alınmasının şart olduğunu belirtti. Doç. Dr. Parlaz, II. Mehmed'in hayalini kurduğu büyük imparatorluk için doğal bir merkez elde etmiş olacağını, İstanbul'un Konstantinopolis namıyla eski Roma İmparatorluğu'nun başkenti olduğunu, Fatih'in bu kenti zapt ettikten sonra Rum kayseri olduğunu ilan edip kadim Roma topraklarının tamamı-

nın kendisine ait olması gerektiği propagandasını yaptığını ifade etti.

Kuşatma tekniği açısından da İstanbul'un fethinin oldukça önemli olduğuna değinen Doç. Dr. Selim Parlaz, Fatih'in Macar top uzmanı Urban'dan büyük bir top dökmesini istediğini Urban'ın da bunu yapabileceğini ancak mesafesini hesap edemeyeceğini söyleyince bunu kendisinin yapacağını söylediğini belirterek, topu kullanmanın son derece önemli olduğunu bu noktada Fatih'in dökülecek topun menzil ayarlamasını yapmak için gece gündüz çalıştığını ifade etti. Parlaz konuşmasının devamında; topun 3 ayda Edirne'de yapılarak 2 Nisan'da surların önüne getirildiğini, kuşatmanın 6 Nisan'da yani perşembeyi cumaya bağlayan gece başladığını, beylerin farklı yerlerde görevlendirildiğini, surların altından tüneller kazıldığını, 20 Nisan'da dört geminin Bizans'a yardıma geldiği bu nedenle Osmanlı ordugâhında morallerin bozulduğunu, Fatih'in kimseyle görüşmeyerek otağına kapandığını, bu sırada hocası Akşemseddin tarafından gönderilen ve içeriğinde kendisini eleştiren bir mektubu aldığını ve söz konusu mektupta hocasının İstanbul konusunda kararlı olmasını ve gerekiyorsa ekibiyle ilgili değişiklikler yapmasını ve yoluna bu şekilde devam ederek hükmünü ortaya koymasını gerektiğini vurguladı. Fatih'in ani bir kararla 50-60 arasında bir gemiyi 21 Nisan gecesinde Haliç'e indirdiğini ve bunun kuşatmanın kritik noktalarından biri olduğunu ifade etti.

Yatağan'da bir demirci dükkanı.
Eyüp Yıldırım annesi ve babası ile... (1960'lı yıllar)

